

SLOVENSKÁ POĽHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU

2114532

VÝVOJ ZAHRANIČNÉHO OBCHODU VYBRANÝCH
AGRÁRNYCH KOMODÍT PO VSTUPE SR DO EÚ

Diplomová práca

Študijný program: Ekonomika podniku
Študijný odbor: 6284800 – Ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko: Katedra marketingu
Školiteľ: Prof. Ing. Dušan Šimo, CSc.

Nitra 2011

Rastislav Vojtek, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaný Rastislav Vojtek vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Vývoj zahraničného obchodu vybraných agrárnych komodít po vstupe SR do EÚ“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 15. apríla 2011

Touto cestou vyslovujem poďakovanie pánovi Prof. Ing. Dušanovi Šimovi, CSc. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

V Nitre 15. apríla 2011

ABSTRAKT

Diplomová práca je zameraná na zanalyzovanie vývoja zahraničného obchodu Slovenskej republiky s vybranými agrárnymi komoditami po vstupe do Európskej únie. Hlavným cieľom je zhodnotiť vývoj zahraničného agrárneho obchodu jednotlivých agrárnych komodít, uviesť predpokladané príčiny zaznamenaného vývoja zahraničného obchodu, zhodnotiť dosiahnuté výsledky a tendencie ďalšieho vývoja. V jednotlivých častiach práce je skúmaný vývoj zahraničného obchodu SR so živým hovädzím a bravčovým dobytkom, hovädzím a bravčovým mäsom, pšenitou, kukuricou, cukrom a cukrovinkami. Pri analýze teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu jednotlivých komodít bol hodnotený vývoj celkového zahraničného obchodu, rovnako aj obchod s členskými krajinami EÚ 27 a tretími krajinami. Na základe získaných údajov, vlastných výpočtov a následných dosiahnutých výsledkov, je v závere práce zhodnotený vývoj zahraničného obchodu jednotlivých komodít, doplnený o odporúčania do nasledujúcich rokov.

Kľúčové slová: vývoj, zahraničný agrárny obchod, agrárne komodity,

ABSTRACT

The thesis is aimed to analyze development of Slovak republic foreign trade with selected agricultural commodities after joining the European union. The main objective is to evaluate development of foreign agrarian trade with each agrarian commodities, indicate assumed causes of stated development of foreign trade, evaluate achieved results and future trends. Foreign trade development with live bovine and swine animals, beef and pork meat, wheat, corn, sugar and sweets is evaluated in particular parts of the thesis. Development of the total foreign trade, as well as trade with member states of EU 27 and third countries was evaluated in the analysis of territorial structure of foreign trade with individual commodities. Evaluated development of foreign trade of each commodities, added by recommendation for coming years, done based on acquired data, own calculations and following achieved results is in the conclusion.

Key words: development, foreign agrarian trade, agrarian commodities

Zoznam skratiek	6
Úvod	7
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	9
1.1 Vybrané problémy zahraničného obchodu.....	9
1.2 Zahraničný agrárny obchod súčasnosti.....	15
1.3 Aktuálne problémy medzinárodného marketingu.....	19
1.4 Vybrané problémy zahraničného obchodu agrárnych komodít	23
1.4.1 Konkurencieschopnosť komodít	23
2 Cieľ práce.....	26
3 Metodika práce	27
4 Výsledky práce	29
4.1 Charakteristika zahraničného agrárneho obchodu SR.....	29
4.2 Zahraničný agrárny obchod so živými zvieratami	31
4.2.1 Zahraničný agrárny obchod SR so živým hovädzím dobytkom	32
4.2.2 Zahraničný agrárny obchod SR so živým bravčovým dobytkom.....	34
4.3 Zahraničný agrárny obchod s mäsom a požívateľnými drobnami	36
4.3.1 Zahraničný agrárny obchod SR s hovädzím mäsom.....	38
4.3.2 Zahraničný agrárny obchod SR s bravčovým mäsom.....	40
4.4 Zahraničný agrárny obchod s obilím	42
4.4.1 Zahraničný agrárny obchod SR so pšenickou.....	43
4.4.2 Zahraničný agrárny obchod SR s kukuricou	46
4.5 Zahraničný agrárny obchod s cukrom a cukrovinkami	48
4.5.1 Zahraničný agrárny obchod SR s cukrom	49
4.5.2 Zahraničný agrárny obchod SR s cukrovinkami.....	51
4.6 Konkurencieschopnosť vybraných agrárnych komodít.....	54
4.7 Diskusia k dosiahnutým výsledkom a odporúčané námety	57
5 Záver.....	61
6 Použitá literatúra.....	63
7 Prílohy	67

Zoznam skratiek

€	-	euro (mena)
tis.	-	tisíc
mil	-	milión
ha	-	hektár
SR	-	Slovenská republika
EÚ	-	Európska únia
EÚ27	-	Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Grécko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Malta, Holandsko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Spojené kraľovstvo
USA	-	Spojené štáty americké
VÚEPP	-	Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva
CS	-	Colný sadzobník

Úvod

Zahraničný obchod patrí medzi významné šúčasti každej zo svetových ekonomík, Slovenskú republiku nevynímajúc. Bilancia vývozu, dovozu a ich vývoj za určité obdobie patrí medzi základné ukazovatele hodnotenia ekonomiky jednotlivých štátov. Pri súčasnom trende svetovej globalizácie, rozvoji technológii vo výrobe, spracovateľstve, doprave a komunikácií má prakticky každá krajina sveta rovnaké možnosti zapojiť sa do medzinárodného obchodu. Diferenciácia kontinentov, špecifiká jednotlivých krajín a národov umožňujú, že každá krajina pôsobí na svetovom, či teritoriálnom trhu ako vývozca, no zároveň aj ako dovozca.

Agrárny obchod predstavuje neoddeliteľnú súčasť zahraničného obchodu. Zahraničný agrárny obchod, rovnako ako celkový zahraničný obchod by nemal byť chápaný len ako nástroj zbavovania sa nadbytočnej produkcie, no mal by byť aktívnou súčasťou každého štátu a účasť na ňom by mala patriť k prioritám každej krajiny. Proexportne orientovaná výroba dáva šancu producentovi lepšie sledovať vývoj na trhu, konkurenciu, nové technológie, využívať ekonomické výhody z rozsahu produkcie, a v neposlednom rade aj znižovať náklady. Samozrejme v rámci agrárneho obchodu a výroby je prvoradejšia otázka potravinového zabezpečenia vlastných národných potrieb pred vývoznou snahou. S tým úzko súvisí aj vysoká či nízka ponuka agrárnych komodít vyvolaných pôdno-klimatickým charakterom jednotlivých krajín. Z toho vyplýva, že orientácia krajín na vývoz by sa mala zamerať na komodity, na ktorých produkciu má vhodné pôdno-klimatické podmienky a zamerať sa na dovoz komodít, ktoré nie je schopná sama vyprodukovať, prípadne nie je schopná vyprodukovať za prijateľné náklady.

Vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie sa začali našim výrobcami a vývozcom otvárať nové možnosti a výhody súvisiace s liberalizáciou spoločného obchodu na európskom trhu. Odstránenie obchodných a administratívnych bariér, voľný pohyb tovarov a služieb a neposlednom rade aj odstránenie kurzového rizika prijatím spoločnej meny patria k výhodám, ktoré čakali na slovenských výrobcov na spoločnom trhu. Zároveň so vstupom SR prevzala všetky práva a povinnosti Spoločnej poľnohospodárskej politiky a rovnako aj pravidlá, ktorými je usmerňovaný spoločný trh. Pre slovenských producentov a vývozcov agrárnych komodít bolo nesmierne dôležité čo najrýchlejšie si osvojiť nové pravidlá a presadiť sa na prístupnejšom spoločnom trhu ihneď po vstupe SR do EÚ. Na druhej strane museli rovnako aj brániť svoje pozície na

slovenskom trhu, pred komoditami z EÚ, ktoré k nám od nášho vstupu majú rovnako ľahšiu cestu.

Rovnako nemalú úlohu zohrávajú aj podporné politiky Európskeho spoločenstva, hlavne v obchode s tretími krajinami, za ktoré považujeme krajiny mimo EÚ. No zatiaľ čo na európskom trhu patrí slovenské hospodárstvo k „lacnejším pracovným silám“ v porovnaní s tretími krajinami je situácia odlišná. Veľkému množstvu tretích krajín nedokážeme konkurovať z nákladového hľadiska, no šanca presadiť sa na trhu s tretími krajinami je možná hlavne z kvalitatívneho hľadiska. Z pohľadu už spomenutých pôdno-klimatických podmienok je zrejmé, že SR bude aj po vstupe do EÚ dovozcom produktov z tretích krajín, na ktoré nemá vhodné produkčné predpoklady.

Slovenský agrárny trh je súčasťou svetového trhového priestoru, ktorý má od mája 2004 nové pravidlá, podľa ktorých musí hrať. Všetky krajiny sa snažia nielen stabilizovať svoje pozície na európskom, či svetovom trhu, ale zároveň hľadajú možnosti rozšírenia svojich obchodov. Otvorenou otázkou do budúcnosti zostáva, ako sa Slovenská republika a hlavne jej výrobcovia dokážu aj v nasledujúcich rokoch presadzovať na spoločnom európskom a svetovom trhu.

Diplomová práca sa zaoberá problematikou zahraničného obchodu SR s vybranými agrárnymi komoditami po vstupe SR do EÚ, analyzuje vývoj zahraničného obchodu s jednotlivými komoditami, uvádza negatívne a pozitívne faktory vplyvajúce na zahraničný obchod a obsahuje predpoklady do budúcich rokov.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Vybrané problémy zahraničného obchodu

Trenčianska (1998) definuje podstatu a význam zahraničného obchodu a vychádza z nasledovných pojmov:

- **del'by práce**, ide o osamostatnenie sa jednotlivých druhov prác za účelom zvýšenia produktivity práce, ktorá je základom ekonomického pokroku,
- **medzinárodnej del'by práce**, to znamená del'ba práce, ktorá prekračuje hranice jednotlivých krajín a rozvíja sa vo svetovom meradle. Formou jej prejavu je medzinárodná špecializácia a kooperácia výroby. V procese rozvoja tovarovej výroby sa del'ba práce vyvíja ako všeobecná del'ba práce (formovanie jednotlivých odvetví), neskôr ju sprevádzala osobitná del'ba práce (členenie jednotlivých odvetví na pododvetvia). V medzinárodnej del'be práce sa presadzujú viaceré nové tendencie.. Súčasťou medzinárodnej del'by práce sa v čoraz väčšom rozsahu stáva vedecko-technický pokrok a výrobné i nevýrobné služby, posilňuje sa ich intelektualizácia a dematerializácia,
- **medzinárodný obchod**, čo predstavuje súhrn zahraničných obchodov všetkých svetových krajín. Teórie medzinárodného obchodu vždy presadzovali určitú užitočnosť pre riadiacu hospodársku prax – na úrovni hospodárskej politiky, obchodnej politiky, štátov pri formovaní ekonomických koncepcií, stratégií veľkých a dôležitých firiem v medzinárodnom podnikaní. Jeho postavenie a výsledky sú tesne previazané s praktickým presadzovaním konkurenčných výhod národných ekonomík na svetových trhoch,
- **svetový obchod** ako najvyššia forma spoločensko-výrobných vzťahov v medzinárodnom rozsahu. Svetové hospodárstvo tvorí environment pre medzinárodné podnikanie. Chápe sa ako zložitý celosvetový organizmus tvorený ekonomickými komplexmi a vzájomnými vzťahmi medzi nimi, najmä medzinárodnými,
- **zahraničný obchod** charakterizovaný ako tá časť obehu tovaru určitej krajiny, ktorá prekračuje hranice krajiny a spája jej národné hospodárstvo so svetovým hospodárstvom. Je to obeh tovarov formou vývozu a formou dovozu.

Horská – Ubrežiová (2001) rozumejú pod pojmom medzinárodný obchod súčinnosť uskutočňovanú jednotlivými štátmi sveta medzi sebou v rámci medzištátnych odborných dohôd, alebo priamo medzi jednotlivými podnikmi. Sú to všetky obchodné transakcie – organizované podnikateľským subjektom alebo vládou, ktoré zahrňujú tieto transakcie za účelom zisku, transakcie organizované vládou môžu mať rôzny charakter a účel.

Svetový obchod navzájom prepája trhy jednotlivých krajín. Podľa toho, aká je miera uzavretosti alebo otvorenosti týchto trhov, určuje sa podiel jednotlivých krajín na svetovom obchode.

Horská – Ubrežiová (2001) uvádzajú 4 hlavné dôvody zapojenia sa podniku do medzinárodného obchodu:

- 1) rast predaja,
- 2) získanie zdrojov,
- 3) diverzifikácia,
- 4) globalizácia.

Zahraničný obchod je podľa **Michníka (1998)** časť sféry obehu tovaru, ktorá predstavuje výmenu zo zahraničím. Zahraničný obchod v užšom slova zmysle zahŕňa výmenu hmotného tovaru so zahraničím. Zahraničný obchod v širšom slova zmysle zahŕňa okrem pohybu hmotného tovaru i pohyb služieb (nehmotného tovaru)

Zahraničný obchod tvoria dve zložky, a to export (vývoz) a import (dovoz) krajiny. Vo vývoze prevažuje tovar, ktorý sa v krajine vyrába a v dovoze naopak hotové výrobky alebo suroviny, ktorých má krajina nedostatok, alebo súčiastky vyrobené v rámci medzinárodnej špecializácie výroby.

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu krajiny je spravidla závislá na historických väzbách, ako sú vzťahy medzi bývalými metropolami a kolóniami. Významnú úlohu má geografická poloha krajiny. Väčšinou sa obchoduje s krajinami, ktoré sú teritoriálne nie príliš vzdialené. Obchody s geograficky blízkymi krajinami nezaťažujú výslednú cenu tovaru vysokými dopravnými nákladmi. Dôležitá je i politická orientácia krajiny ovplyvňujúca teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu. Možno povedať, že komoditná štruktúra zahraničného obchodu má svoj podiel na určovaní jeho teritoriálnej štruktúry. Pretože krajiny sa teritoriálne orientujú vo svojom zahraničnom obchode na tie krajiny, s ktorými si zabezpečujú navzájom potreby určitých tovarov a služieb.

Zahraničný obchod ovplyvňuje celkovú rovnováhu národného hospodárstva každého štátu, uvádza **Lipková (2000)**. Ak vo vnútri štátu vznikajú určité disproporcie, ktoré by mohli narušiť stabilitu v ekonomike, zahraničný obchod môže štruktúrou vytvorenej produkcie zabezpečiť rovnováhu v národnom hospodárstve. Plní nasledujúce funkcie:

- transformačná funkcia spočíva v prispôbení sa vecnej štruktúre úhrnného spoločenského produktu pred jeho použitím. Hmotná stránka domácej produkcie je zameraná na uspokojovanie domácich i zahraničných spotrebiteľov,
- funkcia ekonomického rastu - využívanie výrobných kapacít pri výrobe tovarov určených nielen pre vlastný trh, ale aj pre medzinárodnú výmenu umožňuje vyrábať efektívnejšie. Rýchlejšie sa opotrebuje príslušné výrobné zariadenie, treba ho skôr nahradiť novým modernejším. Tým sa vytvára báza pre ekonomický rast a ďalšiu úsporu spoločenskej práce,
- svetový obchod je súhrn zahraničného obchodu všetkých krajín zapojených do svetovej deľby práce.

Trenčianska (2000) uvádza, že zahraničný obchod patrí zahraničný obchod k najvýznamnejším oblastiam hospodárskeho života každej krajiny. Jeho postavenie a úlohy sú veľmi tesne zviazané s praktickým presadzovaním sa, či už zdedených alebo nadobudnutých komparatívnych výhod v medzinárodnom ekonomickom prostredí.

Zahraničný obchod zaraďujeme medzi prioritu hospodárskeho života Slovenska. V širšom chápaní zahraničný obchod zaoberajúci sa vývozom a dovozom produktov, patrí vôbec vo svete k najsilnejším sektorom v ekonomike. Navyše, v krajinách transformujúcich sa na trhovú ekonomiku, ako je to v Slovenskej republike, aj v krajinách strednej a východnej Európy, patrí zahraničný obchod zároveň k najdynamickejším, ale aj k najdôležitejším sektorom vo svojom raste a rozvoji. Zahraničný obchod patrí zároveň k najzložitejším aj najrizikovejším sféram a sektorom podnikania.

Podľa **Hambalkovej (1996)** je že zahraničný obchod možné definovať ako časť sféry obehu tovaru, ktorý predstavuje výmenu so zahraničím. Je tvorený súhrnom exportu a importu krajiny. Vzájomná bilancia exportu a importu za určité obdobie tvorí obrat zahraničného obchodu.

Pri zahraničnoobchodnej výmene ide tak o výmenu tovaru, ako aj služieb (prepravné, poisťné služby, služby cestovného ruchu, sprostredkovateľská činnosť, využívanie patentov a licencií, autorských práv a podobne). Jednotlivé krajiny majú rôzne vnútorné a vonkajšie podmienky na zapojenie sa do deľby práce.

Medzi vnútorné podmienky možno zahrnúť:

- surovinové a pôdne bohatstvo,
- bonitu pôdy,
- klimatické podmienky,
- priemyselný potenciál krajiny,
- počet a vzdelanostnú úroveň obyvateľstva,
- kúpyschopnosť obyvateľstva (veľkosť vnútorného trhu),
- tradície a iné.

Vonkajšími podmienkami sú:

- geografická poloha,
- priemyselný potenciál a vyspelosť ekonomík susedných krajín,
- politicko – ekonomické väzby k danej krajine,
- záujem o dobré kontakty a hospodársku spoluprácu s inými krajinami, politická a ekonomická situácia v rôznych krajinách sveta (kríza, recesia, vojny, embargo).

Zahraničný obchod sa dotýka výlučne iba jednej alebo malej skupiny krajín k ostatným krajinám sveta. Okrem pojmu zahraničný obchod, sa stretávame s pojmom medzinárodný obchod. Tento zahŕňa obchod niekoľkých krajín (napríklad v rámci niekoľkých zoskupení).

Svetový obchod je súhrnom zahraničného obchodu všetkých krajín zapojených do svetovej deľby práce. Vecná (komoditná) štruktúra svetového obchodu ukazuje, s akými tovarmi sa na svetovom trhu obchoduje. Na vývoj dopytu po tovaroch, ktoré prichádzajú na svetový trh, pôsobia viaceré nepredvídateľné a ťažko ovplyvniteľné faktory, napríklad colné bariéry, kvantitatívne obmedzenia vývozu a dovozu, platobné problémy, politické a vojenské konflikty a pod. Na svetovom trhu sa uprednostňujú výrobky s vysokou technickou úrovňou a dobrým designom, so známymi obchodnými

značkami, tovary ponúkané za výhodnejších obchodných a platobných podmienok, zabezpečené servisom a iné.

Medzinárodný obchod je podľa **Šibla (1996)** úzko spätý s existenciou otvorenej ekonomiky zakladajúcej sa na výmene tovarov a výrobných faktorov medzi ekonomikami.

Stupeň otvorenosti ekonomiky sa zvyčajne vyjadruje podielom exportu a importu na hrubom národnom resp. domácom produkte. Vysokým stupňom otvorenosti ekonomiky sa vyznačujú najmä menšie ekonomiky, nízkym stupňom otvorenosti väčšie ekonomiky. Nízky priemerný stupeň otvorenosti niektorých ekonomík v sebe môže skrývať vysoký stupeň otvorenosti niektorých odvetví.

Podľa **Urbana (1992)** sa medzinárodný obchod najčastejšie spája s medzinárodným transferom tovaru a to z viacerých dôvodov:

- medzinárodný obchod s tovarom historicky predchádzal medzinárodný obchod so službami,
- medzinárodný obchod so službami bol v minulosti, v porovnaní s klasickým medzinárodným obchodom s tovarom, zanedbateľný,
- medzinárodný transfer tovaru pravidelne evidujú colné úrady a publikuje sa v špecifických pohľadoch.

Pražská a Jindra (1997) definujú medzinárodný obchod ako súbor obchodných aktivít vo viacerých krajinách na kontinente, na jeho rozsiahlom teritóriu, či na celom svete.

Zahraničný obchod predstavuje podľa nich vývoz (export) a dovoz (import) cez hranice štátu. Zahrňuje tak obchod so spotrebným tovarom, ako aj obchod s tovarom pre ďalšie spracovanie. Príslušné obchodné subjekty musia mať potrebnú kvalifikáciu pracovníkov, musia poznať zahraničné trhy a v určitých komoditách sa vyžaduje aj príslušná licencia.

Fifek (2000) vraví, že pri zahranično-obchodných transakciách sa tovar pohybuje cez hranice jedného, dvoch či viacerých štátov, v ktorých platia odlišné právne poriadky. Zároveň sa zvyšuje prepravná vzdialenosť, rastú nároky na uchovanie úžitkovej hodnoty prepravovaného tovaru a pohyb tovaru často zabezpečujú viaceré ekonomické subjekty. Pokiaľ medzi výrobcu a zahraničného spotrebiteľa vstupuje jeden či viacero takýchto

subjektov, hovoríme o nepriamej obchodnej metóde. Pokiaľ výrobca predáva svoj tovar priamo zahraničnému spotrebiteľovi, používa priamu obchodnú metódu.

Na to, či sa pri konkrétnej obchodnej operácii použije priama či nepriama metóda, vplyvajú rôzne faktory. K najdôležitejším patria obchodno-politické podmienky obchodu, charakter tovaru, povaha obchodných partnerov, charakteristika zahraničného trhu a ciele a možnosti samotného exportéra. Pokiaľ nemá dostatočné finančné a personálne predpoklady pre trvalé pôsobenie na zahraničných trhoch, obyčajne medzi neho a konečného spotrebiteľa vystupuje niektorý z obchodných medzičlánkov, napr. sprostredkovateľ, prostredník, veľkoobchodník či maloobchodník.

Klasickými obchodnými operáciami v zahraničnom obchode sú vývoz a dovoz, ktoré sa uskutočňujú na základe kúpnych zmlúv. Kúpna zmluva je dojednaním, ktoré obsahuje záväzok predávajúceho odovzdať kupujúcemu predmet kúpy – tovar v dohodnutom množstve a druhu – a umožniť mu, aby k nemu nadobudol vlastnícke práva, ako aj záväzok kupujúceho zaplatiť kúpnu cenu. Kúpna zmluva je teda obojstranným záväzkom kupujúceho a predávajúceho. Kúpne zmluvy sa môžu uzatvárať písomne, ústne či konkludentným činom, a to medzi prítomnými ako i neprítomnými stranami. Právne poriadky upravujú rôzne podstatné náležitosti kúpnych zmlúv: k najdôležitejším patrí zvyčajne predmet kúpnej zmluvy a cena. Z ďalších náležitostí sú to najmä dodacia lehota, platobné podmienky a dodacia parita.

Odbytové problémy, nedostatok voľne vymeniteľných mien, problémy s ohodnotením vyvážanej a dovážanej produkcie, či rôzne obchodno-politické, finančné, devízové a komerčné dôvody vedú často k tomu, že partneri z rôznych krajín neuskutočňujú obchodný styk v klasickej podobe – exportom či importom s následnou finančnou úhradou na základe kúpnych zmlúv, ale vo forme viazaných obchodov i vo forme iných zvláštnych operácií. Niektoré z nich sa vyskytujú v zahraničnom obchode už dlhšiu dobu, iné sa objavili iba v posledných desaťročiach, napr. industrial offset, buyback.

Úplne novým fenoménom sa v zahraničnom obchode stáva e-commerce. Jeho význam neustále rastie: prepája sa organicky i s pôvodnými formami obchodovania, pričom ich urýchljuje a zjednodušuje a zároveň prináša i nové formy, metódy a spôsoby.

Dlhodobú tradíciu v medzinárodnom obchode majú aj zvláštne miesta obchodu, akými sú burzy a aukcie.

1.2 Zahraničný agrárny obchod súčasnosti

Jurášek (2006) uvádza, že zahraničný agrárny obchod predstavuje tú časť trhovej poľnohospodárskej produkcie, ktorá sa dostáva za hranice krajiny a je objektom zahraničnej výmeny.

Podľa **Ižákovéj (2002)** existuje viacero dôvodov výkonu exportnej výmeny agropotravinárskeho tovaru, ako napr:

- potreba využitia výrobného a prírodného potenciálu poľnohospodárstva, ktorá je vyššia ako dopyt po agropotravinárskych tovaroch na domácom trhu,
- komparatívne výhody našich agropotravinárskych tovarov, ktoré umožňujú ich lepšie zhodnotenie na zahraničných trhoch ako na domácom trhu,
- otvorenosť našej ekonomiky si vyžaduje zabezpečiť rovnováhu medzi vývozom a dovozom, čo zvyšuje tlak na export,
- neustály tlak na udržanie hospodárskeho rastu krajiny a úspešnosť agropotravinárskych subjektov,
- export má vplyv na životný a pracovný štandard a zachováva pracovné miesta.

Hambáľková (1996) konštatuje, že objem a štruktúra zahraničného obchodu s agropotravinami je determinovaná z hľadiska teritoriálneho i komoditného a to predovšetkým:

- úrovňou ekonomickej vyspelosti krajín vstupujúcich na svetový trh,
- pôdno-klimatickými podmienkami,
- výživovými tradíciami a trendmi,
- meniacim sa dopytom v dôsledku nerovnomerného zvyšovania svetovej produkcie,
- ochranárskymi a inými regulačnými opatreniami.

Agrárny trh Slovenskej republiky sa podľa **Šima (2006)** za posledné roky formuje. Je to veľmi náročné obdobie na formovanie legislatívy, tvorbu pravidiel podnikania na pôde, lesnom, vodnom hospodárstve, poľovníctve, rybárstve a nadväzne potravinárstve. Súčasnú dobu je o to náročnejšie, že sa legislatíva implementovala na európske normy, čo je pre výrobcov zásadná zmena systému v prístupe k podnikaniu vo väzbe na trh domáci a zahraničný.

Svatoš (2006) konštatuje, že agrárny sektor možno chápať ako časť ekonomického systému a agrárnu politiku ako časť politického systému. Medzi oboma časťami existujú veľmi úzke vzájomné vzťahy. Agrárna politika predstavuje mimoriadne komplexný celok, ktorý je mnohostranne prepojený s inými oblasťami hospodárstva a politiky a ktorý je veľmi obtiažne presne vymedziť. Často sa stáva, že prijaté agrárno-politické opatrenia sa nedotýkajú iba agrárneho sektoru, ale majú tiež žiaduce, či nežiaduce účinky i na ďalšie hospodárske odvetvia. Rovnako platí, že mnohé opatrenia uskutočnené mimo agrárny sektor pôsobia nepriamo či zámerne, a to v pozitívnom či negatívnom smere na plnenie agrárno-politických programov.

Stupeň zabezpečenia výživy obyvateľstva poľnohospodárskymi surovinami vlastnou výrobou sa podľa **Zoborského (2006)** vyjadruje saldum zahraničného obchodu pri poľnohospodárskych produktoch ako aj podielom agrárnych výrobkov na celkovom objeme zahraničného obchodu danej krajiny. Zahraničný obchod s agrárnymi výrobkami má mimoriadny význam pre ekonomiku viacerých krajín, predovšetkým tých, kde je poľnohospodárstvo základným odvetvím a príjmy z exportu agrokodit nemožno nahradiť inými vývozmi (rozvojové krajiny).

Podiel jednotlivých národohospodárskych odvetví na zahraničnom obchode poukazuje na ich zahranično-obchodné vzťahy. V zahraničnom obchode s agrárnymi komoditami rozlišujeme:

- podiel agrárneho dovozu na celkovom vývoze – dovoz agrárnych komodit do SR, podobne ako vo väčšine vyspelých európskych krajín, prevyšuje vyvážené objemy agrokodit, čo neprospieva pozitívne k celkovej obchodnej bilancii. Tento ukazovateľ značne ovplyvňuje stupeň ochrany domáceho trhu pred zvýhodnenými dovozmi,
- podiel agrárneho vývozu na celkovom dovoze – objem agrárneho exportu poukazuje na konkurencieschopnosť domácich výrobcov na svetových trhoch.

V tomto smere je veľmi významný stupeň podpory exportu v rámci exportnej politiky daného štátu,

- podiel agrárneho obchodu na bilancii zahraničného obchodu – vo viacerých vyspelých krajinách sa stretávame s pasívnou bilanciou agrárneho zahraničného obchodu. Vzťah dovozu a vývozu možno posúdiť aj relatívnym ukazovateľom vyjadrujúcim stupeň krytia dovozu vývozom.

Zoborský (2006) rovnako uvádza, že z hľadiska celkového zahraničného obchodu, agropotravinárske vývozy netvoria jeho kľúčové položky. Poľnohospodárska produkcia je orientovaná na domáceho spotrebiteľa a pre obmedzenosť prírodných zdrojov, najmä pôdy, SR nemá ambície ani v budúcnosti stať sa významným exportérom poľnohospodárskych komodít v rámci EÚ.

Úspešnosť v uplatnení výrobkov poľnohospodárskeho pôvodu na trhu potravín sa podľa tvrdenia **Becvárovej (2006)** skutočne stáva limitujúcim faktorom pre úroveň a štruktúru výroby poľnohospodárskych komodít v danom regióne. Tento vývoj súčasne mení aj účinnosť externých faktorov ovplyvňujúcich podmienky podnikania v poľnohospodárstve. Prejavuje sa predovšetkým:

- poklesom účinnosti štátnych regulačných zásahov a politík, konštruovaných prioritne na princípoch ochrany trhu, resp. izolácia špecifických trhových segmentov v jednotlivých odvetviach či sektoroch, čo vyvoláva tlak na liberalizáciu trhu a urýchlenie reforiem politík, s voľbou takých nástrojov, ktoré dávajú väčší priestor pre rozhodovanie samotným výrobcom na základe analýz vývoja trhového prostredia,
- rastom trhovej sily subjektov v spracovateľských a realizačných fázach komoditných reťazcov, dnes už spravidla typu národných organizácií a rôznych foriem horizontálnych a vertikálnych prepojení, ktoré majú rozhodujúci vplyv na formovanie dopytu a podmienok adaptácie ponuky v celej segmentácii trhov komoditne tvorených potravinových vertikál.

Zelená správa za rok 2004 definuje zásadné zmeny pre SR, ktoré nastali aj v oblasti multilaterálnych a bilaterálnych dohôd. Do vstupu do EÚ v obchode s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami uplatňovala Slovenská republika niekoľko multilaterálnych alebo bilaterálnych dohôd, či už išlo i Európsku dohodu,

Stredoeurópsku dohodu o voľnom obchode (CEFTA), dohodu o voľnom obchode s krajinami Európskeho združenia voľného obchodu (EFTA) alebo o zmluvu s Českou republikou o vytvorení colnej únie.

Správa ďalej obsahuje, že dňom vstupu Slovenskej republiky do EÚ všetky dohodnuté preferencie na vzájomný obchod s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami v rámci vyššie spomínaných dohôd stratili platnosť a v Slovenskej republike, ako členskej krajine EÚ, sa začali uplatňovať jednotlivé dohody, ktoré má uzatvorené EÚ na multilaterálnom základe s jednotlivými zoskupeniami krajín, alebo bilaterálnom základe s jednotlivými krajinami.

Boreková (2006) tvrdí, že vstup Slovenska do EÚ zasiahol predovšetkým oblasť ekonomických nástrojov a oblasť regulácie trhu s poľnohospodárskymi komoditami. Medzi najvýznamnejšie zmeny v poľnohospodárstve, ktoré priniesol vstup Slovenska do EÚ a ktoré ovplyvnili, resp. ovplyvnia v budúcom období štruktúru výroby a výkonnosť poľnohospodárstva patria:

- zmeny v systéme podpôr subjektov podnikajúcich v poľnohospodárstve,
- regulácia vnútorného trhu s obilninami a regulácia zahraničného obchodu s tretími krajinami.

Dňom vstupu SR do EÚ sa rapídne zmenili podmienky obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami. Ako ďalej **Čepílek (2006)** uvádza Zahraničným obchodom sa stal len obchod mimo spoločenstva územia EÚ a výrazne sa zmenila štruktúra slovenského obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami. Od vstupu do EÚ má SR možnosť využívať celý rad koncesií, poskytovaných tretími krajinami na základe asociačných a iných typov dohôd o zónach voľného obchodu. Väčšina preferenčných dohôd sa neustále vyvíja. Vo väčšine prípadov boli upravené a zohľadňujú aj predchádzajúce obchodné toky a predchádzajúce preferencie nových členských štátov.

1.3 Aktuálne problémy medzinárodného marketingu

Podľa **Urbana (1992)** medzinárodný marketing a medzinárodný obchod navzájom úzko súvisia, ale sú medzi nimi i určité odlišnosti. V oboch prípadoch ide o aktivity, ktoré presahujú národný rámec a významovo súvisia s pohybom tovaru a služieb a majú veľký ekonomický význam a dopad. Medzinárodný marketing je marketing presahujúci národné hranice. Pozostáva z cieľavedomej a uvedomelej kombinácie nástrojov podnikového riadenia. Predstavuje pevný bod, na ktorý musia byť zamerané všetky aktivity podniku fungujúceho v medzinárodných podmienkach.

Ďad'o (1997) mieni o medzinárodnom marketingu, že predstavuje zistenie a uspokojenie potrieb globálnych zákazníkov lepšie, ako to dokáže domáca a zahraničná konkurencia a zároveň koordinovanie marketingových aktív v rámci podmienok globálneho prostredia.

Podľa **Horskej - Ubrežiovej (2001)** znamená medzinárodný marketing filozofiu vedenia firmy orientovanú na zahraničné trhy a zameranú na optimálne umiestnenie tovarov a služieb na týchto trhoch. Optimálne umiestnenie tovarov a služieb znamená na jednej strane efektívne uspokojovanie potrieb spotrebiteľov a na strane druhej racionálne využitie vlastných zdrojov. Deje sa prostredníctvom nasadenia nástrojov marketingového mixu. Z uvedeného vyplýva, že medzinárodný marketing tvoria nasledovné činnosti:

- skúmanie medzinárodného marketingového prostredia,
- tvorba stratégie medzinárodného marketingu,
- tvorba marketingového programu (mixu) pre jednotlivé trhy,
- plánovanie, organizovanie a kontrola marketingových činností.

Kita a kol. (2010) definujú medzinárodný marketing ako marketing produktov presahujúci národné hranice a uvádzajú nasledovné dôvody vstupu firiem na zahraničný trh:

- možnosť zvýšenia zisku,
- zabezpečenie výhody uvedením nových technológií a nadviazať obchodné vzťahy na predaj rôznych iných druhov produktov,

- vstup na cudzí trh ako obranný krok voči zahraničným konkurentom pôsobiacim v materskej krajine,
- predĺženie životného cyklu produktu, pre ktorý sa na zahraničných trhoch začína nový cyklus.

Kita a kol. (2010) ďalej uvádzajú, že aj napriek rôznym dôvodom vzniku medzinárodného marketingu možno konštatovať, že zásady stanovenia marketingových cieľov, výber cieľových trhov, spracovanie marketingového mixu sa dajú aplikovať aj na medzinárodný marketing. Tak ako vznikol marketing na pôde obchodu (vnútorného trhu), tak vznikol medzinárodný marketing na pôde zahraničného obchodu (medzinárodného trhu). Významným faktorom je tu skutočnosť vyplývajúca z odlišností medzi krajinami a národmi. Preto musia pracovníci marketingu na medzinárodnom trhu rozumieť krajine, do ktorej obchodne vstupujú a podľa potreby jej prispôbiť marketingové programy.

Koncepcia medzinárodného marketingu ja podľa **Rajta (2000)** založená na zohľadňovaní podmienok širšieho poľa pôsobenia v podnikaní, ako len na domácom trhu. Medzinárodný marketing podľa neho predstavuje súhrnný proces, ktorý je komplexnejší, ako marketing na domácom trhu. Marketing na vnútornom trhu má menej premien a tu sa skúsenosti marketingovej činnosti firiem získavajú počas mnohých rokov. Z toho vyplýva, že medzinárodný marketing sa odvíja z domáceho marketingu – obidva obsahujú rovnaké aktivity a činnosti. To, čo odlišuje medzinárodný marketing od domáceho nie sú činnosti alebo funkcie, ktoré má, ale cesty, ktorými sa uskutočňuje.

Skúmanie medzinárodného marketingového prostredia je vo svojej podstate orientované na štyri aktivity:

- medzinárodný systém obchodu,
- ekonomické prostredie,
- politicko-legislatívne prostredie,
- kultúrne prostredie.

Medzinárodný marketing definuje **Terpstra (1997)** ako marketing presahujúci hranice jedného štátu. V medzinárodnom marketingu firma formuje špecifické marketingové stratégie pre daný (miestny) trh. Pre úspech firmy je nevyhnutné pochopiť kultúrne, ekonomické, politické a geografické odlišnosti tohto trhu.

Machková (2009) definuje medzinárodný marketing ako podnikateľskú filozofiu zameranú na uspokojovanie potrieb a prianí zákazníkov na medzinárodných trhoch. Cieľom medzinárodnej marketingovej stratégie je vytvárať maximálnu hodnotu pre firemných partnerov vďaka optimalizácii firemných zdrojov a vyhľadávaniu podnikateľských príležitostí na medzinárodných trhoch. Medzinárodný marketing teda môžeme chápať ako filozofiu podnikania a ako konkrétne stratégie firmy na medzinárodných trhoch.

Firmy musia pri voľbe marketingovej stratégie brať v úvahu radu faktorov. Podľa **Machkove (2009)** sú to hlavne:

- sociálne - kultúrne odlišnosti a ich vplyv na chovanie a rozhodovanie spotrebiteľov na zahraničných trhoch,
- existencie globálnych marketingových sietí,
- obchodne - politické podmienky,
- legislatíva, ktorá upravuje podnikanie zahraničných subjektov,
- problémy pri výskume zahraničných trhov,
- rôzne druhy organizovanosti zahraničných trhov, problémy so vstupom do distribučných ciest,
- práca v cudzom prostredí a odlišný životný štýl,
- jazykové bariéry.

Podľa **Svača (1997)** je vstup na medzinárodné trhy výzvami k exportu a uvádza nasledovné dôvody:

- rozšírenie predaja. Je mnoho veľkých, rýchlo narastajúcich trhov za našimi hranicami. Predávať na týchto trhoch dáva záruku na rozšírenie pôsobnosti a odbytu, čo má za následok zvyšovanie produkcie a vyhládka väčších príjmov. Konkurenčná pozícia na domácom trhu je obyčajne základňou byť úspešným aj v exporte,
- zvýšenie ziskov. Ak sú základné výrobné náklady pokryté predajom na domácom trhu, predaj na zahraničnom trhu môže zvýšiť zisky. Je to však zdĺhavejšie, pretože v počiatočných fázach treba pokryť určité náklady na export,

- získanie praktickej skúsenosti. Export môže priniesť hodnotové myšlienky na vylepšenie produktu, novej technológie, nové druhy služieb, overené a vyskúšané marketingové techniky,
- diverzifikácia. Predaj na viacerých trhoch môže priniesť výhody, ale aj nevýhody, rozdielne riziko,
- znižovanie nákladov na výrobu. Ak je po výrobkoch dopyt, môže sa zvyšovať produkcia, znižovať náklady na výrobu a tým získať konkurenčnú výhodu.

Horská (2001) uvádza, že dynamická typológia rozvoja marketingových aktivít definuje štyri stupne marketingu v závislosti od teritoriálnej expanzie marketingových aktivít a ich rozsahu na jednotlivých trhoch:

1. domáci marketing. Ide o marketing orientovaný na domáci trh. V súčasnosti však mnohé firmy, okrem úspešného pôsobenia na domácom trhu, hľadajú príležitosti aj v zahraničí,
2. exportný marketing. Podstatou 2.stupňa je skutočnosť, že výrobca vyrába v domácej krajine a svoje výrobky predáva mimo domáceho trhu. Produkty sú fyzicky premiestňované na trh iných krajín. Exportný marketing je významným aspektom mnohých firiem. Marketingové stratégie sú orientované viac na predaj produktu a jeho distribúciu. Predvídavý exportér v tejto fáze vyberá a skúma cieľový trh a prispôsobuje výrobok podľa požiadaviek zahraničného (miestneho trhu),
3. medzinárodný marketing. Na rozdiel od exportného marketingu sa pri medzinárodnom marketingu obohacuje obchod s tovarom o aktivity, ktoré s ním nemusia byť priamo späté. Výrobca môže internacionalizovať svoju činnosť nielen exportom tovaru, ale aj predajom licencie, uzatvorením zmluvy o know-how a pod. Zároveň v závislosti od potrieb zahraničných trhov nielen dodáva tovary na ne, ale môže ich uspokojovať aj tak, že priamo v zahraničí si zriaďuje výrobné základne, čiže v zahraničí priamo investuje (presunom výroby môže získať konkurenčnú výhodu). V nich vyrába tovar, ktorým najskôr zásobuje trhy hostiteľských krajín a neskôr trhy tretích krajín, prípadne i trh materskej krajiny. Z hľadiska materskej krajiny nejde o export, ale o systémový predaj so združenou výrobou v zahraničí. V tomto vývojovom stupni teda firma využíva viaceré formy vstupu na zahraničné trhy, pričom najvyššou z nich sú práve priame zahraničné investície,

4. globálny marketing. Praktické uplatňovanie globálneho marketingu znamená, že firma považuje svet, vrátane domáceho trhu, za jeden globálny trh. Globálne pôsobiaca firma vytvára marketingovú stratégiu, ktorá využíva spoločné charakteristické znaky trhov a potrieb zákazníkov, za účelom maximalizácie zisku, prostredníctvom globálnej štandardizácie podnikateľských aktivít. Globálny aspekt sa prejavuje nielen v oblasti marketingu, ale aj manažmentu, či financovania.

1.4 Vybrané problémy zahraničného obchodu agrárnych komodít

1.4.1 Konkurencieschopnosť komodít

Podolák (2005) pojednáva v oblasti konkurencieschopnosti o Novej ekonomike, ktorá predstavuje konkurencieschopnosť, diagnostikovanú aj medzinárodnou komparatívnou výhodou komoditného a regionálneho obchodu. Nová ekonomika nás núti kvantifikovane objektivizovať vstup obchodovateľného tovaru a služieb do medzinárodnej konkurencieschopnosti. Nová ekonomika posúva doterajšiu národnú konkurencieschopnosť do vyššej komparatívnej výhody porovnateľných komodít svetovej konkurencieschopnosti. Metodológia výpočtu domácich vstupov a výstupov sa rozširuje o vstupy a výstupy komparovaných krajín, integračných teritórií alebo i medzinárodného obchodu agrokomodít.

Mnohí autori a inštitúcie používajú podľa **Mariniča (2008)** termín „konkurencieschopnosť“ pre vyjadrenie ekonomickej prevahy konkrétnej národnej ekonomiky, prípadne firmy nad konkurenciou v rámci hospodárskej súťaže, a to ako domácej, tak aj medzinárodnej, pričom je nutné rozlišovať konkurencieschopnosť na makroekonomickej a na mikroekonomickej úrovni a ďalej konkurencieschopnosť firmy v rámci daného trhu. Konkurencieschopnosť na makroekonomickej úrovni je ekvivalentom výkonnosti danej ekonomiky vo vzťahu k inej ekonomike, pričom k meraniu výkonnosti slúžia indikátory ekonomického rastu, exportného potenciálu, a ekonomického blahobytu. Na mikroekonomickej úrovni je konkurencieschopnosť vyjadrená pomocou takých indikátorov, ako sú napr. úroveň vzdelanie, produktivita, využitie prírodných zdrojov a podnikaniu priaznivo naklonená politika vlády.

Podolák (2006) uvádza, že konkurencieschopnosť možno všeobecne definovať ako:

- schopnosť ekonomiky dostatočne vyvážať tovary a služby s cieľom zabezpečiť vonkajšiu ekonomickú vyváženosť, ale súčasne zabezpečovať kontinuálny rast dôchodku na obyvateľa pri dostatočnej úrovni využívania národných faktorov a ďalších sociálnych a environmentálnych cieľov. Je to teda schopnosť krajiny (alebo firmy) vytvárať relatívne viac bohatstva ako konkurenti na svetových trhoch,
- schopnosť krajiny udržiavať istú úroveň produkcie a predaja výrobkov na svetovom trhu a súčasne tak dosahovať návratnosť výrobných faktorov, ktoré sa porovnávajú s možnými prínosmi dosiahnuteľnými pri využívaní výrobných faktorov na alternatívne činnosti,
- flexibilitu krajiny adaptovať na štrukturálne zmeny, schopnosť pohotovo reagovať na požiadavky svetového trhu a spotrebiteľov, pričom občania danej ekonomiky získavajú dlhodobu rastúci životný štandard,
- schopnosť krajiny kombinovať komparatívne výhody s existujúcimi trhovými bariérami a nedokonalosťami.

Konkurencieschopnosť hodnotí **Foltýn (2001)** ako často citovanú podmienku, pod ktorou obyčajne rozumieme schopnosť firmy (podniku) úspešne konkurovať ostatným firmám, ktoré majú rovnakú alebo podobnú oblasť podnikania na domácom alebo zahraničnom trhu. Ak konkurencieschopnosť nie je inak špecifikovaná, každý si môže predstaviť niečo iné (kvalita produktov, nízke ceny, nízke náklady), pod touto podmienkou sa konkurencieschopnosť potom stáva neurčitým pojmom vyjadrujúcim iba subjektívny názor zainteresovaného. Konkurencieschopnosť môže byť hodnotená ako podiel na trhu získaný za dlhšie časové obdobie držaný výrobcom.

Gálik (2009) definuje medzinárodnú konkurencieschopnosť krajiny ako schopnosť štátu zúčastniť sa v súťaži produkovaním a výmenou produktov a služieb a tým zvyšovať životnú úroveň krajiny. Inými slovami, kritérium konkurencieschopnosti je efektívna účasť na medzinárodnej výmene tovarov.

Horská (2008) uvádza, že pri skúmaní konkurencieschopnosti vybraných komodít na trhoch je možné použiť viacero ukazovateľov. Medzi základné ukazovatele je možné

zaradiť ukazovateľ RCA (ukazovateľ preukázaných komparatívnych výhod), ktorý je ďalej rozšírený o ukazovateľ RCA 1 (index rastu konkurencieschopnosti) a RCA 2 (index čistej obchodnej výkonnosti) označovaný aj NEI.

2 Cieľ práce

Cieľom predkladanej diplomovej práce je zhodnotiť vývoj zahraničného obchodu SR s vybranými agrárnymi komoditami po vstupe SR do EÚ.

Dosiahnutie vytýčeného cieľa si vyžaduje rozdeliť tématiku práce do dvoch hlavných častí:

- a) prehľad odbornej literatúry zameranej na zahraničný obchod, zahraničný agrárny obchod, medzinárodný marketing a konkurencieschopnosť,
- b) analýza samotného zahraničného obchodu SR s vybranými komoditami:
 - charakteristika a vývoj celkového zahraničného agrárneho obchodu SR,
 - charakteristika a vývoj zahraničného obchodu SR s jednotlivými vybranými komoditami:
 - o živý hovädzí dobytok podľa kategórie colného sadzobníka 0102,
 - o živý bravčový dobytok podľa kategórie colného sadzobníka 0103,
 - o hovädzie mäso podľa kategórie colného sadzobníka 0201,
 - o bravčové mäso podľa kategórie colného sadzobníka 0203,
 - o pšenicu podľa kategórie colného sadzobníka 1001,
 - o kukuricu podľa kategórie colného sadzobníka 1005,
 - o cukor podľa kategórie colného sadzobníka 1701,
 - o cukrovinky podľa kategórie colného sadzobníka 1704,
 - konkurencieschopnosť jednotlivých vybraných komodít.

Na základe získaných materiálov a spracovaných údajov v jednotlivých častiach, zhodnotíme v závere situáciu zahraničného obchodu SR s vybranými agrárnymi komoditami a možnosti ich ďalšieho smerovania.

3 Metodika práce

Diplomová práca bola realizovaná vďaka voľne dostupným údajom zverejňovaným Štatistickým úradom SR a Výskumným ústavom ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva. V diplomovej práci boli použité rôzne metodické postupy založené na štatistických a ekonomických ukazovateľoch. Získané údaje boli doplnené o vlastné výpočty:

Indexová zmena:

$$i = \left(\frac{X_j}{X_i} \right) * 100 - 100$$

kde: X_j – zaznamenaná hodnota v sledovanom roku
 X_i – zaznamenaná hodnota v predchádzajúcom roku

Ukazovateľ indexovej zmeny porovnáva o koľko % sa zmenila hodnota sledovaného ukazovateľa v aktuálnom roku oproti predchádzajúcemu roku, prípadne základnému roku.

Ukazovateľ odkrytých komparatívnych výhod (RCA1):

$$RCA1 = \ln \frac{\frac{X_{ij}}{M_{ij}}}{\frac{X}{M}}$$

kde: X_{ij} – export krajiny “j“ v komoditnej skupine “i“
 M_{ij} – import krajiny “j“ v komoditnej skupine “i“
 X – celkový export
 M – celkový import

Index RCA1 nadobúda nasledovné hodnoty:

- $RCA1 > 0$ príslušná komodita je v komparatívnej výhode,
- $RCA1 < 0$ príslušná komodita je v komparatívnej nevýhode,
- $RCA1 = 0$ príslušná komodita nie je ani v komparatívnej výhode, ani v komparatívnej nevýhode.

Ukazovateľ RCA1 identifikuje konkurencieschopnosť jednotlivých komodít a zároveň umožňuje identifikovať v dlhšom časovom období, zmeny konkurenčnej schopnosti u jednotlivých výrobkov.

Index čistej obchodnej výkonnosti (NEI):

$$NEI = \left(\frac{X_{ij} - M_{ij}}{X_{ij} + M_{ij}} \right)$$

kde: X_{ij} - export krajiny "j" v komoditnej skupine "i"

M_{ij} - import krajiny "j" v komoditnej skupine "i"

Hodnoty indexu sa pohybujú od -1 do +1.

- ak $NEI = -1$, značí to, že export danej komodity neexistuje, čo poukazuje na komparatívnu nevýhodu danej komodity,
- ak $NEI = +1$, značí to, že import danej komodity neexistuje, čo poukazuje na komparatívnu výhodu danej komodity.

Pri klasifikácii obchodovaného tovaru vychádzame z jednotlivých kategórií spoločného colného sadzovníka EÚ, ktorý používa colná štatistika SR. Vzhľadom na skutočnosť, že názvy niektorých kategórií sú v colnej nomenklatúre príliš dlhé, v práci používame skrátené výrazy.

Aj napriek skutočnosti, že obchod v rámci Európskej únie nie je klasifikovaný ako zahraničný a je sledovaný pomocou systému INTRASTAT, zatiaľ čo s nečlenskými krajinami je sledovaný systémom EXTRASTAT, uvádzame aj pri výmennom obchode s členskými krajinami pojem zahraničný obchod.

Od 1.mája 2004 je Slovenská republika spolu s ďalšími krajinami s deviatimi krajinami plnohodnotnými členmi EÚ a sformovala sa tak EÚ 25. V roku 2007 sa do EÚ začlenili ďalšie dva štáty – Bulharsko a Rumunsko. Uvedené zmeny boli z hľadiska aktuálnosti a ľahšej spracovateľnosti zohľadnené aj v diplomovej práci a do zoskupenia EÚ 27 boli započítavané aj obchody s Bulharskom a Rumunskom uskutočnené pred ich integráciou.

4 Výsledky práce

4.1 Charakteristika zahraničného agrárneho obchodu SR

Celkový zahraničný obchod Slovenskej republiky zaznamenáva v posledných rokoch rastúcu tendenciu, ako je možné vidieť z tabuľky č.1. V roku 2009 dosiahol celkový zahraničný obchod kladné saldo 946 mil. €, aj keď bola celková hodnota vývozu a dovozu nižšia než v predchádzajúcich rokoch.

Tab. 1

Vývoj celkového zahraničného obchodu SR v tis. €

Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
Vývoz	29 811 313	32 863 979	40 915 967	47 350 962	49 522 271	39 721 193	33,24
Dovoz	31 484 872	35 320 045	43 667 010	48 075 948	50 280 062	38 775 135	23,15
Saldo	-1 673 559	-2 456 066	-2 751 043	-724 986	-757 791	946 058	156,52

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

Zahraničný obchod Slovenskej republiky s agrárnymi komoditami uvedený v tabuľke č.2 má za posledné roky rastúcu negatívnu bilanciu. V roku 2009 dosiahlo saldo zahraničného agrárneho obchodu negatívnu hodnotu v hodnote 849 mil. €. Hodnota celkového vývozu má rastúcu tendenciu, no rovnaký trend udržiava aj dovoz agrárnych komodít, čo má za následok negatívne saldo.

Až 95% celkového zahraničného agrárneho vývozu a 70% dovozu realizuje Slovenská republika s krajinami EÚ 27.

Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov v rámci zoskupenia krajín EÚ 27, s ktorými má Slovenská republika kladnú bilanciu zahraničného agrárneho obchodu, patria Maďarska, Rakúsko a Rumunsko.

Najväčšie negatívne saldo zaznamenáva Slovenská republika v rámci obchodu s krajinami EÚ 27 s Nemeckom, Českou republikou a Poľskom.

Tab. 2**Vývoj zahraničného agrárneho obchodu SR v tis. €**

Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v%
Vývoz	1 144 919	1 556 279	1 779 825	1 999 847	2 036 771	1 932 798	68,82
<i>Index vývozu</i>	<i>1</i>	<i>35,93</i>	<i>14,36</i>	<i>12,36</i>	<i>1,85</i>	<i>-15,1</i>	-
Dovoz	1 665 936	2 221 990	2 340 304	2 694 214	2 908 513	2 782 215	67,01
<i>Index dovozu</i>	<i>1</i>	<i>33,38</i>	<i>5,32</i>	<i>15,12</i>	<i>7,95</i>	<i>-4,34</i>	-
Obrat	2 810 855	3 778 269	4 120 129	4 694 061	4 945 284	4 715 013	67,74
Saldo	-521 017	-665 711	-560 478	-694 367	-871 743	-849 418	-

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

Medzi najhlavnejšie faktory negatívneho vývoja zahraničného agrárneho obchodu možno zaradiť najmä pokles dopytu v dôsledku svetovej hospodárskej krízy. S rastúcou nezamestnanosťou klesali reálne príjmy domácností, čo následne viedlo k substitúcií drahších druhov potravín lacnejšími. Zatiaľ čo okolité meny devalvovali (ČR, Maďarsko, Poľsko), Euro si udržovalo stabilnú a silnú pozíciu, čo malo za následok výrazné zlacnenie k nám dovážaných produktov a výrazne predražovala naše exportné komodity. Medzi ďalšie faktory možno zaradiť nedostatočnú domácu produkciu, ktorá vedie k neustále sa zhoršujúcej obchodnej bilancii výrobkov s vyššou pridanou hodnotou.

Rovnako aj nadprodukcia mlieka v EÚ, ktorá spôsobila mliečnu krízu, výrazným spôsobom zredukovala exportné možnosti mliečnych výrobkov, čo sa prejavilo zníženým vývozom mliečnych výrobkov v roku 2009 a prvým negatívnym saldom mliečnych komodít za posledné roky, ktorého ako je možné vidieť v tabuľke č. 3 uvedenej v prílohách, výška dosiahla 13 mil. €.

Kladnú bilanciu zahraničného agrárneho obchodu si za celé sledované obdobie udržiava obchod so živými zvieratami (01), obilninami (10), mlynskými výrobkami (11), olejnatými semenami (12) a cukrom (17). Kolísavé hodnoty salda boli zaznamenané v kategórií kakao (18). Ostatné komodity s výnimkou už spomenutého mlieka a mliečnych výrobkov, dosahujú počas celého sledovaného obdobia negatívne saldo zahranično obchodnej bilancie. Najväčšie záporné saldo je možné, na základe údajov v tabuľke č. 5 uvedenej v prílohách, pozorovať pri mäse a jedlých droboch (02), ovocí a orechoch (08), nápojoch a liehovinách (22) a zelenine (07).

4.2 Zahranický agrárny obchod so živými zvieratami

Ako vyplýva z údajov v tabuľke č. 3, zahraničný obchod SR so živými zvieratami si v posledných rokoch udržiava aktívne saldo obchodnej bilancie, pričom medzi najvýznamnejšie komodity možno podľa tabuľky č. 4 uvedenej v prílohách zaradiť živý hovädzí dobytok, živý bravčový dobytok a hydinu.

Tab. 3
Zahranický obchod SR so živými zvieratami v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
01	VÝVOZ	63 601	86 766	105 083	107 239	96 899	110 687	74,03
	<i>Index vývozu</i>	1	36,42	21,11	2,05	-9,64	14,23	-
	DOVOZ	35 828	45 710	46 590	38 771	60 306	50 133	39,93
	<i>Index dovozu</i>	1	27,58	1,92	-16,78	55,54	-16,87	-
	SALDO	27 773	41 056	58 493	68 467	36 593	60 553	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Situácia na trhu SR s hovädzím dobytkom má za posledné roky negatívny charakter. Medziročne klesá v SR počet hovädzieho dobytku v priemere o 3%. Rovnako negatívnu tendenciu zachováva aj predaj jatočného hovädzieho dobytku, ktorý zaznamenáva medziročný pokles v priemere o tisíc ton živej hmotnosti.

Situácia na trhu EÚ s hovädzím mäsom zaznamenáva v posledných rokoch rovnaký trend, ako na trhu SR, ktorým je pokles stád dobytku EÚ. Táto situácia je zapríčinená prevažne stúpajúcimi vstupnými nákladmi pôdy, energií, krmív a obmedzenej vládnej podpory. Za posledné roky klesla výroba hovädzieho mäsa v EÚ o viac než 2%, pričom sa očakáva zachovanie klesajúceho vývoja aj v nasledujúcich rokoch.

Z hľadiska zahraničného obchodu EÚ s hovädzím dobytkom klesal import v dôsledku zdravotných obmedzení, ktoré prijala Európska komisia voči hovädziemu mäsu dovážanému z Brazílie. Na druhej strane, vysoké spotrebiteľské ceny vyplývajúce z obmedzeného importu a pokles produkcie hovädzieho mäsa predznamenávajú znižovanie spotreby hovädzieho mäsa v EÚ.

Rovnako ako pri hovädzom dobytku, klesajúce celkové stavy na SR možno sledovať aj u bravčového dobytku. Celkový nepriaznivý vývoj sa spomalil v roku 2009,

ked zaznamenal pokles o 1% oproti roku 2008. V predchádzajúcich rokoch bol pokles rapídnejší, a to o 21% v roku 2008 voči roku 2007, resp 14% v roku 2007 voči roku 2006.

Európska produkcia ošípaných klesla významne v roku 2008, hlavne kvôli vysokým cenám krmív. Krmné náklady následne klesli v roku 2009, čo ovplyvnilo zisky výrobcov, no finančná kríza stlačila ceny jatočných zvierat pod päťročný priemer. V celoeurópskom merítku však spotreba bravčového mäsa stagnuje, kvôli zvyšujúcej sa popularite hydinového mäsa.

Zahraničný obchod EÚ zaznamenal v roku 2008 rekordne vysokú úroveň vývozu, ktorá bola dosiahnutá hlavne vďaka vývozným náhradám. V roku 2009 však vývoz v porovnaní s rokom 2008 klesol, najmä vďaka nízkej domácej ponuke, absencii vývozných náhrad a ekonomickej recesii.

4.2.1 Zahraničný agrárny obchod SR so živým hovädzím dobytkom

Aj napriek negatívnemu vývoju na slovenskom a európskom trhu, znižujúcim sa počtom stavov dobytká a klesajúcemu celkovému dopytu, si zahraničný obchod SR so živým hovädzím dobytkom zachováva kladné saldo, ktorého tendencia je za posledné dva roky rastúca, pričom v roku 2009 dosiahlo saldo rekordnú výšku 45 mil. €. Ako ďalej vyplýva z tabuľky č.4, SR a jej výrobcovia sú schopní udržiavať rastúci trend vyvážanej hodnoty hovädzieho dobytká a to aj pri každoročne sa zvyšujúcej hodnote dovážaného dobytká.

Tab. 4
Zahraničný obchod SR so živým hovädzím dobytkom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0102	VÝVOZ	34 585	32 299	37 448	32 464	40 462	48 988	41,65
	<i>Index vývozu</i>	<i>1</i>	<i>-6,61</i>	<i>15,94</i>	<i>-13,31</i>	<i>24,64</i>	<i>21,07</i>	-
	DOVOZ	293	840	2 427	2 958	8 759	3 234	1005,10
	<i>Index dovozu</i>	<i>1</i>	<i>187,09</i>	<i>188,83</i>	<i>21,88</i>	<i>196,13</i>	<i>-63,07</i>	-
	SALDO	34 292	31 459	35 021	29 506	31 703	45 754	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Celkový vývoz vzrástol v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008 o 21%, a v porovnaní s bázickým rokom 2004, kedy sa SR stala členom EÚ, o 41,6 %.

Markantný rast možno sledovať pri hodnotách dovozu hovädzieho dobytká. Najväčšiu hodnotu sme zaznamenali v roku 2008, kedy sa do SR doviezol dobytok v hodnote presahujúcej 8 mil €. V nasledujúcom roku zaznamenal dovoz pokles o 63% na 3,2 mil €.

Z pohľadu teritoriálnej štruktúry vývozu hovädzieho dobytká sa 90% všetkých vývozných aktivít sústreďovalo do krajín zoskupených v európskej dvadsaťsedmičke, kde si SR trvale udržiava kladné saldo zahraničného obchodu. Ako ďalej vyplýva z tabuľky č. 5, zvyšoval sa vývoz aj do tretích krajín, ktorý v roku 2009 dosiahol hodnotu 12,1 mil €. V roku 2008 zaznamenala SR záporné saldo pri zahraničnom obchode s tretími krajinami, čo bolo spôsobené hlavne zvýšeným dovozom z Južnej Ameriky, ako reakcia na hospodársku krízu, ktorá zasiahla svetové trhy.

Tab. 5
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR so živým hovädzím dobytkom v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EÚ 27	Vývoz	33 330	29 690	34 736	29 523	35 896	36 811	10,45
	Dovoz	130	305	1 189	1 113	1 414	2 060	1486,89
	Saldo	33 200	29 385	33 547	28 409	34 482	34 751	-
Tretie krajiny	Vývoz	1 255	2 610	2 712	2 941	4 566	12 177	870,29
	Dovoz	163	536	1 238	1 845	7 345	1 174	621,03
	Saldo	1 092	2 074	1 474	1 097	-2 779	11 003	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov z pomedzi krajín EÚ 27 patria Rakúsko, kde v roku 2009 hodnota vývozu predstavovala 12,6 mil. €, nasledované Talianskom s hodnotou vývozu 9,6 mil. € a Maďarskom s vyvezeným objemom v hodnote 4,7 mil. €. Ako ďalej vidieť z tabuľky č. 5 uvedenej v prílohách, vývoz do Rakúska, Maďarska, ale aj Českej republiky a Grécka udržiava za posledné roky rastúcu tendenciu. Naopak, najväčší pokles sme zaznamenali pri vývoze do Talianska, no aj napriek tomu zostáva Taliansko jednou z hlavných vývozných destinácií.

Za posledné roky sa postupne zvyšoval objem vývozu aj do tretích krajín, pričom v roku 2009 zaznamenal vývoz do tretích krajín najvyššiu hodnotu za posledné roky, a to 12,1 mil. €. Najväčší podiel na tom mal začiatok vývozu hovädzieho dobytká do Ruskej federácie, ktorého hodnota v roku predstavovala 6,3 mil. €. V predchádzajúcich rokoch sa

vývoz do Ruskej federácie nerealizoval. Ďalším silným zahraničným obchodným partnerom SR je Chorvátsko, kde objem vývozu v roku 2009 predstavoval hodnotu 5,2 mil. €, pričom ako vyplýva z tabuľky č.6 uvedenej v prílohách, objem vývozu sa za posledné roky zvyšoval.

Zahraničný obchod SR so živým hovädzím dobytkom patrí k najvýznamnejšej obchodovateľnej komodite spomedzi celej skupiny živých zvierat. Aj napriek nepriaznivým podmienkam na európskom a svetovom trhu si každoročne udržiava kladné saldo zahraničného obchodu a vývoz živého hovädzieho dobytká predstavuje za posledné roky v priemere 2,2% hodnoty celkového agrárneho vývozu Slovenskej republiky.

4.2.2 Zahraničný agrárny obchod SR so živým bravčovým dobytkom

Zahraničný agrárny obchod SR s bravčovým dobytkom preukazuje v posledných rokoch kolísavú tendenciu. Zatiaľ čo po vstupe SR do EÚ vývoz bravčového dobytká rapídne stúpil s najvyššou hodnotou vývozu dosiahnutou v roku 2007 v objeme 36 mil. €, v roku 2008 sme zaznamenali pokles oproti predchádzajúcemu roku o 49% na úroveň 18,6 mil. €. Situácia sa následne stabilizovala v roku 2009, ktorého hodnoty kopírujú údaje z roku 2008.

Dovoz živého bravčového dobytká do SR mal za posledné roky rovnako kolísavý vývoj ako vývoz. Najväčší výkyv zaznamenávame v roku 2007, kedy klesol oproti roku 2006 o 27%. V roku 2008 nasledoval rast dovozu na úroveň z roku 2006 a rovnaký trend sa zachoval aj v roku 2009, kedy hodnota dovezených živých bravčových zvierat predstavovala 24 mil. €.

Tab. 6
Zahraničný obchod SR so živým bravčovým dobytkom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0103	VÝVOZ	1 514	8 466	26 212	36 324	18 681	19 005	1155,30
	<i>Index vývozu</i>	<i>1</i>	<i>459,21</i>	<i>209,60</i>	<i>38,58</i>	<i>-48,17</i>	<i>1,74</i>	-
	DOVOZ	9 057	23 912	26 024	19 144	24 522	24 068	165,72
	<i>Index dovozu</i>	<i>1</i>	<i>164,00</i>	<i>8,83</i>	<i>-16,44</i>	<i>28,09</i>	<i>-1,85</i>	-
	SALDO	-7 543	-15 445	188	17 180	-5 841	-5 062	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Ako ďalej vyplýva z tabuľky č. 6, kolísavosť vývozu a dovozu sa prejavila aj v kolísaní celkového salda zahraničného obchodu SR s bravčovým mäsom. Zatiaľ čo v rokoch 2004 a 2005 dosahoval obchod negatívne saldo, v rokoch 2006 a 2007 bola situácia opačná, keď saldo zahraničného obchodu dosiahlo kladné hodnoty. Zníženie dovozu v roku 2007 bolo spôsobené zvýšenými exportnými náhradami pre bravčové mäso v rámci celej EÚ, čiže prevažná časť európskych partnerov realizovala svoje vývozy do tretích krajín.

Pri podrobnej analýze teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu so živým bravčovým dobytkom možno v tabuľke č. 7 vidieť, že SR realizuje takmer všetok svoj vývoz v rámci krajín zoskupejných v EÚ 27. Obchod s krajinami EÚ 27 zaznamenal za posledné roky kladné saldo.

Tab. 7
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR so živým bravčovým dobytkom
v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EÚ 27	Vývoz	1 516	6 485	26 212	35 730	17 710	19 005	1153,64
	Dovoz	8 708	20 619	15 718	8 317	12 123	13 753	57,94
	Saldo	-7 192	-14 134	10 495	27 413	5 586	5 252	
Tretie krajiny	Vývoz	-	1 982	-	594	971	-	-
	Dovoz	350	3 293	10 307	10 827	12 398	10 315	2849,10
	Saldo	-350	-1 311	-10 307	-10 233	-11 427	-10 315	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Obchod s tretími krajinami vykazuje permanentne negatívne saldo na približne rovnakej úrovni 10 mil. € za rok. Vývoz do tretích krajín z pohľadu zahraničného obchodu SR s bravčovým mäsom prakticky neexistuje a zahraničný obchod s tretími krajinami sa orientuje výhradne na dovoz.

Na základe údajov z tabuľky č. 7 uvedenej v prílohách možno konštatovať, že najväčší objem vývozu bol v rámci skupiny EÚ 27 v roku 2009 realizovaný do Maďarska v hodnote 10,8 mil. €, Rakúska v hodnote 2,5 mil. € a Rumunska v objeme 2,3 mil. €. S týmito krajinami si SR uržiava za posledné roky aj kladné saldo zahraničného obchodu.

Naopak, najväčší objem dovozu na Slovensko sa v roku 2009 realizoval z Českej republiky v hodnote 5,5 mil. € a Holandska v objeme takmer 4 mil. €. Bilancia zahraničného obchodu s týmito krajinami má za posledné roky trvale záporné hodnoty.

4.3 Zahraničný agrárny obchod s mäsom a požívateľnými drobnami

Výroba hovädzieho mäsa má v EÚ v posledných rokoch klesajúci trend, čo bolo odpoveďou na nižší počet kráv, stagnujúce ceny výrobcov a relatívne vysoké kŕmne náklady. Najväčší pokles v produkcii hovädzieho mäsa bol v EÚ zaznamenaný v roku 2009, pričom od roku 2008 klesla produkcia o viac než 2 %. Na rok 2010 sa predpokladal ďalší pokles úrovne výroby s produkciou na úrovni 7,9 mil. ton. Najvýraznejší pokles výroby bol v posledných rokoch zaznamenaný v Španielsku, kde produkcia hovädzieho mäsa klesla od roku 2005 až o 22 %. Klesajúcemu trendu v produkcii sa nevyhlo ani Taliansko a Francúzsko.

V posledných rokoch možno na európskom trhu s hovädzím mäsom sledovať klesajúci podiel dovozu tejto komodity, hlavne v dôsledku zdravotných obmedzení, ktoré uvalila Európska komisia na hovädzie mäso dovážané z Brazílie. Celkový dovoz brazílskeho mäsa tak klesol o 77 %. Predpokladá sa, že z pohľadu vývozu nenastane ani v najbližšom období expanzia z pohľadu EÚ. Obmedzený import, rovnako ako aj súčasná globálna ekonomická situácia a pokles produkcie hovädzieho mäsa budú aj naďalej znižovať spotrebu hovädzieho mäsa.

Svetový trh s hovädzím mäsom zápasí v posledných rokoch s rovnakými problémami ako trh SR, či EÚ. Vysoká nezamestnanosť, preferovanie lacnejšieho bravčového a hydínového mäsa a v neposlednom rade aj ekonomická recesia, mali za následok pokles svetového dopytu a následne aj znižovanie celkovej svetovej produkcie.

Európsky zahraničný obchod s bravčovým mäsom zaznamenal v roku 2008 rekordnú úroveň vo výške 1,7 mil. ton, o 36 % viac ako v roku 2007, čo bolo spôsobené hlavne zvýšenou ponukou v roku 2007 a vývoznými náhradami EÚ. Vývozné náhrady sú jedným z obchodných mechanizmov EÚ zameraných na organizáciu a podporu trhu. Ich podstatou je, že vyrovnávajú rozdiel medzi svetovými cenami a cenami na domácom trhu. V nasledujúcom roku bol zaznamenaný pokles hodnoty vývozu, čo bolo spôsobené

absenciou vývozných náhrad, ekonomickou recesiou a nižšou európskou produkciou a v neposlednom rade aj veterinárnymi požiadavkami v prípade Ruskej federácie. Medzi najväčších európskych vývozcov patria Nemecko a Holandsko. Najviac bravčového mäsa do EÚ smeruje z USA, Čile a Austrálie.

Zvýšená výroba v Číne, najväčšieho svetového producenta a zároveň spotrebiteľa bravčového mäsa, v roku 2009 dopomohla k celosvetovej zvýšenej produkcii bravčového mäsa. Znamenalo to zotavenie trhu po rokoch 2007 a 2008, kedy bol zaznamenaný výrazný pokles v produkcii, práve hlavne v Číne kvôli nákaze „modrého jazyka“. Slabý kurz amerického dolára prispel k zvýšeniu ceny bravčového mäsa z USA.

Celokový zahraničný obchod SR s mäsom zaznamenáva pasívne saldo. Tabuľka č. 8 jasne dokazuje, že aj napriek zvýšeným hodnotám vývozu mäsa po vstupe SR do EÚ pretrváva vyššia hodnota dovozu. V roku 2009 sa v porovnaní s základným rokom 2004 zvýšila hodnota vývozu len o 15,5 %, pričom dovoz narástol o takmer 154 %.

Tab. 8
Zahranický obchod SR s mäsom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
02	VÝVOZ	57 691	105 936	87 004	85 694	88 578	66 681	15,58
	<i>Index vývozu</i>	1	83,63	-17,87	-1,51	3,37	-14,72	-
	DOVOZ	116 973	222 547	203 577	207 963	271 837	297 030	153,93
	<i>Index dovozu</i>	1	90,26	-18,52	2,15	30,71	9,27	-
	SALDO	-59 282	-116 611	-116 573	-122 269	-183 259	-230 348	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

V roku 2005 sme síce zaznamenali zvýšenie vývozu o 83 % oproti roku 2004, no dovoz sa rovnako zvýšil až o 90 %. Najväčší pokles vývozu a súčasne nárast dovozu bol v rokoch 2008 a 2009, kedy sa dosiahlo aj najväčšie záporné saldo. Všetky kategórie colného sadzovníka 02 – Mäso a požívateľné droby dosahovali za posledné roky negatívne saldo zahraničného obchodu, s výnimkou kategórie 0204 - Mäso z oviec alebo kôz, čerstvé, chladené alebo mrazené, kde vývoz prevyšoval dovoz a saldo v roku 2009 dosiahlo kladnú hodnotu 1,1 mil. €.

4.3.1 Zahraničný agrárny obchod SR s hovädzím mäsom

Vývoj zahraničného obchodu SR s hovädzím mäsom, čerstvým alebo chladeným, mal v posledných rokoch negatívny vývoj. Ihneď po vstupe SR do EÚ je možné vidieť v rokoch 2005 a 2006 nárast hodnoty vyvezeného hovädzieho mäsa. V nasledujúcich rokoch objem vývozu postupne klesal a od roku 2007 nedosahoval ani úroveň z roku 2004. V roku 2009 predstavovala hodnota vyvezeného hovädzieho mäsa takmer 6 mil. €, čo predstavovalo 40 % pokles oproti bázickému roku 2004.

Tab. 9
Zahraničný obchod SR so hovädzím mäsom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0201	VÝVOZ	9 953	19 333	13 341	8 922	6 456	5 941	-40,31
	<i>Index vývozu</i>	1	94,25	-31,00	-33,12	-17,64	-7,99	-
	DOVOZ	827	8 049	10 600	12 146	12 439	11 961	1346,00
	<i>Index dovozu</i>	1	873,03	31,70	14,58	2,41	-3,84	-
	SALDO	9 126	11 285	2 740	-3 224	-5 983	-6 020	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tabuľka č. 9 ďalej indikuje, že rastúcu tendenciu vývozu kopíroval aj dovoz, s tým rozdielom, že po roku 2006 si zachoval rastúce hodnoty, čo vyústilo v každoročné negatívne saldo zahraničného obchodu od roku 2006. Slovenská republika sa tak z vývozcu hovädzieho mäsa stala dovozcom.

Pri podrobnejšej analýze zahraničného obchodu s hovädzím mäsom uvedeným v tabuľke č. 10 možno konštatovať, že z pohľadu teritoriálnej štruktúry mal na negatívny trend salda najväčší vplyv obchod s členskými štátmi EÚ 27. Zatiaľ čo hneď po vstupe SR do EÚ bola bilancia obchodu aktívna, od roku 2007 možno vidieť jej negatívny vývoj.

Slovenská republika si za celé sledované obdobie udržiava kladné saldo v obchodovaní s Holandskom a Maďarskom. Trvale negatívne saldo od roku 2004 zaznamenáva SR s Rakúskom a Talianskom. Najväčší podiel na negatívnom vývoji salda od roku 2007 má zvýšená hodnota dovozu z Rakúska a hlavne z Českej republiky, z ktorej sa od roku 2008 stala dovozná krajina pre SR, pričom do roku 2008 sa zaznamenával do Českej republiky väčší vývoz ako dovoz.

Tab. 10
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR s hovädzím mäsom v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EU 27	Vývoz	9 952	19 333	13 341	8 922	6 456	5 941	-40,31
	Dovoz	572	7 064	8 847	10 159	10 484	9 939	1638,37
	Saldo	9 380	12 269	4 493	-1 237	-4 028	-3 998	-
Tretie krajiny	Vývoz	-	-	-	-	-	-	-
	Dovoz	255	985	1 753	1 987	1 955	2 022	691,58
	Saldo	-255	-985	-1 753	-1 987	-1 955	-2 022	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Z pohľadu obchodu s tretími krajinami je Slovenská republika výhradným dovozcom hovädzieho mäsa. Ani po vstupe SR do EÚ neboli slovenskí výrobcovia schopní konkurovať svetovým výrobcom a presadiť sa na tretích trhoch. Je ale nutné dodať, že z pohľadu celkového dovezeného objemu z tretích krajín sa nejedná o podstatnú časť salda zahraničného obchodu, s výnimkou roku 2009, kedy saldo s tretími krajinami predstavovalo 33 % podiel na celkovom salde.

Najväčší dovoz z tretích krajín bol za posledné roky zaznamenaný z Argentíny, Číny a do roku 2008 aj z Pakistanu. Situácia Brazílie ako jedného z najväčších svetových dovozcov hovädzieho mäsa do EÚ sa oslabila v roku 2007 kvôli zdravotným obmedzeniam vydaným Európskou úniou. Od roku 2008 zaznamenávame dovoz hovädzieho mäsa aj zo Spojených štátov, pričom v predchádzajúcom období sa dovoz z USA nerealizoval.

Za hlavné faktory negatívneho vývoja zahraničného obchodu SR s hovädzím mäsom možno považovať redukciu výrobných kapacít, likvidáciu podnikov spracovateľského priemyslu, rast kúpnej sily obyvateľstva a tým vyvolaný tlak na rast dopytu, vysoká kapitálová náročnosť a prísne hygienické normy stanovené Európskou úniou.

4.3.2 Zahraničný agrárny obchod SR s bravčovým mäsom

Zatiaľ čo zahraničný obchod s hovädzím mäsom SR zaznamenal negatívny vývoj len v posledných rokoch, situácia s bravčovým mäsom a jeho zahraničným obchodom je odlišná. V rámci obchodu s bravčovým mäsom čerstvým, chladeným alebo mrazeným sa bilancia slovenského zahraničného obchodu nachádza trvale v negatívnom salde.

Tab. 11
Zahraničný obchod SR s bravčovým mäsom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0203	VÝVOZ	11 498	32 518	27 294	26 297	28 138	20 287	76,43
	<i>Index vývozu</i>	1	182,80	-16,06	-3,65	7,00	-17,9	-
	DOVOZ	62 664	134 923	120 604	116 783	164 016	186 618	197,81
	<i>Index dovozu</i>	1	115,31	-10,61	-3,17	40,45	13,78	-
	SALDO	-51 166	-102 406	-93 309	-90 486	-135 878	-166 331	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Vývoj zahraničného obchodu podľa tabuľky č. 11 preukazuje v posledných rokoch rastúcu tendenciu hodnoty dovozu a tým zvyšujúce sa celkové záporné saldo. Rok po vstupe SR do EÚ možno badať zvýšenie vývozu oproti roku 2004 o 182 % na úroveň 32,5 mil. €, no zároveň stúpila aj hodnota dovozu o 115 % a predstavovala objem takmer 135 mil. €. Vývoz si však v nasledujúcich rokoch nezachoval rastúcu úroveň a hodnotu z roku 2005 nikdy neprekonal. Zvýšenie však možno pozorovať na strane dovozu, ktorého úroveň za posledné roky dosiahla 164 mil. € v roku 2008 a 186 mil. € v roku 2009. V porovnaní s základným rokom 2004 bol objem dovozu v roku 2009 väčší o takmer 198 %.

Rovnako ako pri hovädzom mäse, ani pri bravčovom mäse prakticky neexistuje vývoz do tretích krajín. Tabuľka č. 12, ktorá zaznamenáva teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu s bravčovým mäsom jasne dokazuje, že v rokoch 2004 – 2007 bol vývoz do tretích krajín minimálny a od roku 2008 nulový. Zahraničný obchod sa tak s tretími krajinami obmedzil čisto len na dovoz.

Tab. 12
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR s bravčovým mäsom v tis. €

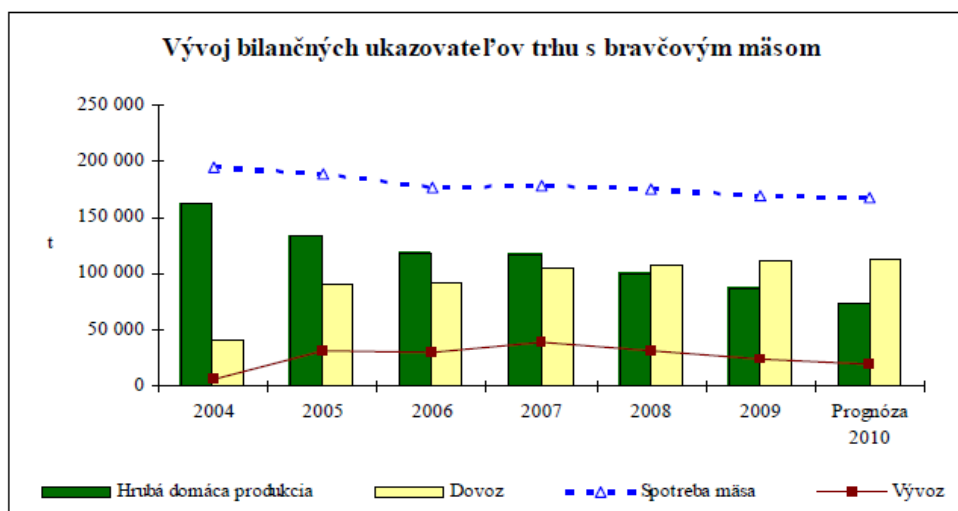
Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EU 27	Vývoz	11 496	32 516	26 894	26 099	28 138	20 287	76,46
	Dovoz	58 794	110 543	107 324	96 246	133 766	144 071	145,04
	Saldo	-47 297	-78 027	-80 430	-70 147	-105 628	-123 784	-
Tretie krajiny	Vývoz	2	2	400	198	-	-	-
	Dovoz	3 870	24 381	13 280	20 537	30 250	42 547	999,33
	Saldo	-3 868	-24 379	-12 880	-20 339	-30 250	-42 547	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

V rámci obchodu s krajinami EÚ 27 dosahovala Slovenská republika kladné saldo do roku 2008 s Maďarskom a Rumuskom. Od roku 2009 sa záporné saldo so všetkými krajinami EÚ 27. Najväčší objem dovozu je do SR realizovaný z Nemecka, Českej republiky a Poľska, Rakúska a aj Maďarska. Objem bravčového mäsa dovezeného v roku 2009 z týchto piatich členských štátov predstavoval takmer 60 % všetkého dovezeného mäsa z EÚ 27.

Za hlavné príčiny negatívneho vývoja zahraničného obchodu s bravčovým mäsom možno považovať rovnaké ako pri hovädzom mäse a to redukcii výrobných kapacít, likvidáciu podnikov spracovateľského priemyslu, vysokú kapitálovú náročnosť a prísne hygienické normy stanovené Európskou úniou.

Obr. 1

Zdroj: VÚEPP

Všetky spomenuté faktory sa následne odzrkadľujú v znižujúcej sa medziročnej produkcii, ako možno vidieť na obrázku č.1, ktorá nie je schopná pokryť spotrebu bravčového mäsa na Slovensku. Na uspokojenie potrieb slovenského trhu je tak nutné siahnuť po cudzích zdrojoch z iných krajín.

4.4 Zahraničný agrárny obchod s obilím

Rastúcu tendenciu pestovateľských plôch obilín na SR z rokov 2006 – 2008 narušil pokles zberových plôch v roku 2009 o 29,5 tis. ha, čo predstavovalo pokles o 3,4 %. Celková produkcia dosiahla úroveň 3 330 tis. ton, čo predstavovalo pokles oproti roku 2008 o 19,5 %. Najväčší podiel z celkového objemu produkcie tvorila pšenica so 46,2 %, nasledovaná kukuricou s 29,7 % podielom a jačmeňom s 20,3 % podielom. Zvyšné 4 % predstavovala produkcia raže, ovsu a ostatných obilín.

Naopak, v rámci trhu európskej únie sa produkcia obilín v roku 2009 zvýšila oproti roku 2008 o 31,1 % a dosiahla úroveň 293 mil. ton. Avšak zároveň je nutné dodať, že v roku 2010 sa produkcia znížila na približne 273 mil. ton. Európska poľnohospodárska organizácia v roku 2009 varovala pred ďalším znižovaním produkcie obilín spôsobenej zmenou cien obilín, ktoré sa v predchádzajúcich rokoch znížili o 45 %, zatiaľ čo sa v rokoch 2004 – 2009 zvýšili výrobné náklady až o 63 %.

Situácia na svetovom trhu je tiež odlišná od slovenského trhu. V roku 2009 dosiahla svetová produkcia obilín rekordnú výšku 2 238 mil. ton. V roku 2010 sa očakávala svetová produkcia vo výške 1 741 mil. ton, z toho sa podľa predpokladov malo zobchodovať 237 mil. ton obilín. Podiel na najväčších svetových exportéroch, ktorými sú Argentína, Austrália, EÚ, Kanada, Ruská federácia a Kazachstan pripadal v približnej hodnote 151 mil. ton.

Slovenský a európsky trh s obilninami je regulovaný a podporovaný rôznymi podpornými programami. Politiky spoločnej organizácie trhu sa postupne začleňovali pod jednotnú organizáciu poľnohospodárskych trhov podľa Nariadenia Rady (ES) č. 1234/2007. Z pomedzi nástrojov na podporu spoločnej organizácie trhu možno pre obilniny spomenúť nasledovné:

- *Vývozné náhrady pre základné poľnohospodárske výrobky* - vyrovnávajú rozdiel medzi vyššou cenovou hladinou na trhu Spoločenstva a nižšou hladinou cien na svetovom trhu.
- *Intervencie*- nákup, skladovanie, predaj. Je to nástroj na reguláciu vnútorného trhu krajín Európskej únie u vybraných komodít s pevne stanovenou intervenčnou cenou pre celú EÚ. Na intervenčný nákup obilnín bolo v roku 2009 vyčlenených takmer 15 mil. €.

Zahraničný agrárny obchod SR s obilninami patrí za posledné roky k nosným prvkom celého agrárneho obchodu s priemerným podielom 10% na celkovom agrárnom vývoze. Za posledné roky udržiava trvale kladné saldo zahraničného obchodu, ako vidieť v tabuľke č. 13.

Tab. 13
Zahraničný obchod SR s obilninami v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
10	VÝVOZ	55 325	107 096	218 222	212 129	168 390	237 384	329,07
	<i>Index vývozu</i>	1	93,58	103,76	-2,79	-20,62	40,97	-
	DOVOZ	35 772	41 268	69 234	129 961	146 079	77 094	115,52
	<i>Index dovozu</i>	1	15,36	67,77	87,71	12,40	-47,22	-
	SALDO	19 553	65 829	148 988	82 168	22 311	160 290	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Medzi najvýznamnejšie komodity z pohľadu zahraničného obchodu SR z pomedzi obilnín možno zaradiť pšenicu, jačmeň a kukuricu.

4.4.1 Zahraničný agrárny obchod SR so pšenicou

Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej kapitole, zahraničný obchod SR s obilninami dosahuje v posledných rokoch trvale kladné saldo. Na celkovom vývoze obilnín sa pšenica za posledné roky podielala v priemere 36 % z celkového objemu vývozu, pričom v roku 2009 dosiahla až hodnotu 51 % z celkovej hodnoty vývozu obilnín. Vysoká hodnota vývozu v roku 2009 bola spôsobená najmä vyššími zásobami pšenice na začiatku roka a nižšou spotrebou na kŕmne účely počas roka, ktorá sa odhadovala až na

40 %. Podľa údajov z tabuľky č. 14 možno pozorovať, že sa celkový vývoz pšenice po vstupe SR do EÚ v roku 2004 zvyšoval. S výnimkou situácie z roku 2008 si každoročne zachoval rastúci trend v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

Rovnaký, každoročne sa zvyšujúci trend možno sledovať aj pri dovoze pšenice do SR s výnimkou roku 2009, kedy dovoz predstavoval hodnotu 10 mil. €, čo predstavovalo 73 % nárast oproti základnému roku 2004.

Tab. 14
Zahraničný obchod SR so pšenicom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1001	VÝVOZ	12 085	54 382	73 818	74 953	48 067	121 105	902,12
	<i>Index vývozu</i>	1	350,00	35,74	1,54	-35,87	151,95	-
	DOVOZ	5 998	7 495	15 302	16 722	27 763	10 396	73,32
	<i>Index dovozu</i>	1	24,95	104,15	9,28	66,03	-62,55	-
	SALDO	6 086	46 886	58 517	58 232	20 303	110 709	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Hlavnou vývoznou destináciou pšenice sú pre SR sú podľa tabuľky č. 15 štáty EÚ 27, kde sa v posledných rokoch realizovalo takmer 100 % celkového zahraničného obchodu. Slovenská republika po vstupe do EÚ každoročne zvyšovala hodnotu vyvezenej pšenice v rámci obchodu s krajinami EÚ 27 a naplno tak využila výhody, ktoré získala svojím členstvom v Únii. Hlavným nástrojom EÚ na spoločnom trhu je intervenčný nákup s vopred stanovenou intervenčnou cenou, ktorá je vopred stanovená a platná v celej Európskej únii.

Tab. 15
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR so pšenicom v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EÚ 27	Vývoz	10 966	27 874	47 682	73 977	47 172	120 912	1002,63
	Dovoz	762	6 229	10 372	8 419	19 651	6 096	700
	Saldo	10 203	21 645	37 310	65 558	27 520	114 816	-
Tretie krajiny	Vývoz	544	26 508	26 137	976	895	193	-64,47
	Dovoz	5 236	1 266	4 930	8 303	8 112	4 300	-17,87
	Saldo	-4 692	25 241	21 207	-7 327	-7 217	-4 107	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Z údajov uvedených v tabuľke č. 15 možno ďalej konštatovať, že hodnota vývozu sa do tretích krajín v posledných rokoch rapídne znížila. Slovenskí výrobcovia neboli v posledných rokoch schopní uplatniť sa na svetovom trhu so pšenitou. Vysoké hodnoty vývozu pšenice do tretích krajín v rokoch 2005 a 2006 boli spôsobené využitím tendrov na export prebytkového obilia s vývoznou náhradou. Vývozné náhrady nebolo možné v ďalších rokoch uplatniť, čo sa prejavilo na takmer nulovom vývoze pšenice do tretích krajín. Následná zvyšujúca sa cena ropy na svetových trhoch, vyvolala zvýšené výrobné náklady a väčší dopyt po biopalivách; oslabovanie amerického dolára, ktoré zvyšovalo cenu obilnín na medzinárodnom trhu, tiež možno zaradiť medzi faktory, ktoré zapríčinili nižší dopyt.

Na strane druhej, EÚ v roku 2007 znížila importné clo voči pšenici, čo malo za následok zvýšenie dovozu pšenice z tretích krajín.

Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov SR v rámci vývozu do EÚ 27 možno zaradiť Poľsko s objemom vývozu 33 mil. € v roku 2009 a aktívnym saldom za posledných šesť rokov obchodovania, Rakúsko s objemom vývozu 22,8 mil. € a kladným saldom za posledných päť rokov obchodovania. Ďalej medzi tradične silných partnerov možno zaradiť Nemecko, kam sa vyviezla pšenica v roku 2009 v celkovej hodnote 21,5 mil. €, pričom si SR s touto krajinou udržiava kladné saldo po dobu posledných šiestich rokov a v neposlednom rade aj Taliansko s objemom vývozu 13,5 mil. € v roku 2009. Ako sa ďalej uvádza v tabuľke č. 8 a č. 10 uvedených v prílohách, kladné čísla zahraničného obchodu so pšenitou možno pozorovať aj pri obchode s Maďarskom, Českou republikou a Holandskom.

Z uvedených údajov a výpočtov vyplýva, že napriek zníženému vývozu pšenice do tretích krajín v posledných rokoch, možno zahraničný obchod Slovenskej republiky so pšenitou hodnotiť pozitívne. Je patrné, že slovenskí producenti a vývozcovia sa rýchlo dokázali prispôbiť zmeneným podmienkam, ktoré nastali po vstupe SR do EÚ a dokázali sa cenou a kvalitou presadiť na spoločnom európskom trhu, čo jasne dokazuje zvyšujúca sa hodnota vývozu do členských krajín EÚ.

4.4.2 Zahranický agrárny obchod SR s kukuricou

Kukurica patrí spolu so pšenicom a jačmeňom k trom najvýznamnejším obilninám pestovaným na Slovensku. Na celkovom vývoze obilnín sa kukurica za posledné roky podieľala v priemere 40 % z celkového objemu vývozu.

V zahraničnom obchode SR s kukuricou sme v posledných rokoch boli svedkami klesajúcich medziročných hodnôt celkového vývozu a rastúcich medziročných hodnôt celkového dovozu. Na základe údajov z tabuľky č. 16 najnižšia hodnota vývozu bola za posledné štyri roky evidovaná v roku 2008, kedy bol zároveň zaznamenaný aj najväčší dovoz a celková bilancia zahraničného obchodu s kukuricou dosiahla záporné saldo vo výške 891 tis. €.

Tab. 16
Zahranický obchod SR s kukuricou v tis. €

CS	druh	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1005	VÝVOZ	27 145	26 935	103 037	91 707	69 462	84 340	210,70
	<i>Index vývozu</i>	1	-0,77	282,54	-11	-14,26	21,42	-
	DOVOZ	12 760	16 381	32 466	71 816	70 354	36 854	188,81
	<i>Index dovozu</i>	1	28,38	98,19	121,20	-2,04	-47,62	-
	SALDO	14 384	10 554	70 571	19 891	-891	47 487	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

V roku 2009 dosiahla bilancia opäť kladné číslo vo výške 47 mil. €, čo bolo spôsobené hlavne vyššou produkciou kukurice v roku 2009 oproti predchádzajúcim rokom a aj vďaka vyšším zásobám na začiatku roku 2009, čo následne zapríčinilo celkovú vyššiu hodnotu vyvezenej a nižšiu hodnotu celkovej dovezenej kukurice.

Za zmienku stojí objem vývozu kukurice z 2006, ktorý dosiahol hodnotu vo výške 103 mil. €. Dôvodom bola vysoká produkcia kukurice v roku 2005, ktorá presiahla 1 mil. ton, čo bolo najväčšia produkcia od roku 2002. Nízka úroveň vývozu v roku 2005 a rovnako nízka úroveň spotreby v danom roku, zapríčinili vysoké skladové zásoby na začiatku roka 2006, čo sa následne premietlo do vysokého vývozu v roku 2006.

Z pohľadu teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu SR s kukuricou možno konštatovať, že takmer 100 % všetkej vyvezenej kukurice za posledné roky smerovalo na

trhy Európskej únie. Údaje v tabuľke č. 17 jasne dokazujú, že vývoz do tretích krajín bol minimálny.

Tab. 17
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR s kukuricou v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EÚ 27	Vývoz	27 063	26 915	102 774	91 628	68 455	84 068	210,63
	Dovoz	10 563	13 574	13 192	47 498	47 380	25 875	144,96
	Saldo	16 500	13 341	89 583	44 130	21 075	58 193	-
Tretie krajiny	Vývoz	82	20	263	79	1 007	272	233,42
	Dovoz	2 197	2 807	19 275	24 318	22 974	10 979	399,61
	Saldo	-2 116	-2 787	-19 012	-24 239	-21 967	-10 707	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

SR si s krajinami EÚ 27 udržiava za posledné roky trvale aktívne saldo zahraničného obchodu s kukuricou. Vývoz sa v roku 2009 oproti základnému roku 2004 zvýšil až o 210 % a hodnota dovozu sa zvýšila o 144 %. Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov z krajín európskej dvadsiatšedmičky možno zaradiť Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Holandsko a Českú republiku. S týmito krajinami si SR udržiava od roku 2004 aktívne saldo zahraničného obchodu a realizuje s nimi v priemere až 80 % všetkých vývozných aktivít z pomedzi všetkých krajín EÚ 27.

Ako už bolo spomenuté, vývoz do tretích krajín prakticky neexistuje. Slovenská republika je prakticky čistým dovozcom pri zahraničnom obchode s tretími krajinami, s trvale záporným saldom, ktorého hodnota sa medziročne zvyšovala, až do roku 2009, kedy klesla na úroveň 10,7 mil. €.

Z celkového pohľadu možno hodnotiť, že SR a jej výrobcovia využili vstup SR do EÚ a z toho plynúce výhody, v spojitosti so zahraničným obchodom v rámci európskeho trhu. Slovenskí výrobcovia ani po vstupe do EÚ ani za pomoci ich podporných programov nie sú schopní presadiť sa na svetovom trhu.

4.5 Zahraničný agrárny obchod s cukrom a cukrovinkami

Európsky trh s cukrom je od roku 2006 riadený nariadením rady (ES) č. 318/2006, ktoré sa vzťahuje na celú škálu výrobkov, vrátane kategórie 1701 CS - Trstinový a repný cukor a chemicky čistá sacharóza v pevnom stave. Jedným z hlavných nástrojov nariadenia sú kvóty o povolenom množstve vyrobeného cukru, ktoré platia pre každý členský štát. Kvóta je pridelená jednotlivým cukrovarníckym podnikom. Kvóta pre výrobu cukru stanovená pre SR na rok 2009 v hodnote 112 tis. ton bola prekročená o 28 tis. ton. Cukor vyrobený nad rámec stanovenej kvóty je možné preniesť do výrobných kvót nasledujúceho roku, prípadne použiť na výrobu určitých výrobkov, tzv. priemyselný cukor.

V rámci ochrany vnútorného trhu sú zavedené opatrenia pri obchodovaní s tretími krajinami. Dovozy do EÚ a vývozy z EÚ sú predmetom predkladania vývozných povolení.

Z ďalších nástrojov riadenia spoločného trhu možno spomenúť:

- *Intervencie*- nákup, skladovanie, predaj. Je to nástroj na reguláciu vnútorného trhu krajín Európskej únie u vybraných komodít s pevne stanovenou intervenčnou cenou pre celú EÚ.

- *Osobitná platba na cukor* – ktoré majú charakter bežného transferu finančných prostriedkov na zachovanie poľnohospodárskej produkcie. Osobitná platba na cukor predstavovala v roku 2009 sumu 546,69 € na ha

Ako dôsledok zavedenia spomenutej reformy cukrového režimu z roku 2006 je možné v EÚ každoročne pozorovať pokles produkcie cukru, ktorej úroveň v roku 2009 dosiahla 16,6 mil. ton. Medzi najväčších európskych výrobcov a zároveň aj vývozcov patria Francúzsko a Nemecko.

Medzi najväčších svetových výrobcov a vývozcov patria krajiny Južnej Ameriky a Ázie, ktorých krajiny produkujú 61 % celkovej svetovej produkcie a dosahujú 63 % podiel na celosvetovom vývoze cukru.

Tab. 18
Zahraničný obchod SR s cukrom a cukrovinkami v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
17	VÝVOZ	107 001	162 874	207 503	238 533	164 181	183 684	71,67
	<i>Index vývozu</i>	1	52,22	27,40	14,95	-32,17	11,88	-
	DOVOZ	61 304	92 868	85 880	108 300	120 953	168 665	175,13
	<i>Index dovozu</i>	1	51,49	-7,52	26,11	11,68	39,45	-
	SALDO	45 697	70 005	121 622	130 234	43 227	15 019	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Slovenský zahraničný obchod s cukrom a cukrovinkami vykazuje za posledné roky kladné saldo s kolísavým trendom. Ako vyplýva z tabuľky č. 18 po vstupe SR do EÚ bolo možné sledovať medziročný rast vývozu, no zároveň aj dovozu. V posledných dvoch rokoch je trend zmenený, keď vývoz v roku 2008 poklesol na úroveň 164 mil. € a hodnota dovozu bola 120 mil. €, čo predstavovalo najnižšie saldo od roku 2004. Následne, v roku 2009 sa hodnota vývozu mierne zvýšila, no zvýšila sa opäť aj hodnota dovozu a kladné saldo dosiahlo najnižšiu úroveň od roku 2004 a prekonal tak aj hodnotu z predchádzajúceho roku.

4.5.1 Zahraničný agrárny obchod SR s cukrom

Pri analýze zahraničného obchodu s cukrom uvedeného v tabuľke č. 19, podľa kategórie 1701 colného sadzobníka možno sledovať kolísavý trend, rovnako ako v celej kategórii 17 colného sadzobníka - Cukor a cukrovinky. Celkový zahraničný obchod zaznamenával od roku 2005 rastúce medziročné hodnoty vývozu. V roku 2005 sa vývoz oproti roku 2004 zvýšil o 71 % a dosiahol hodnotu 100 mil €. V nasledujúcom roku 2006 predstavovala hodnota vývozu 140 mil. €, čo bolo 40 % zvýšenie oproti roku 2005 a až 140 % v porovnaní s bazickým rokom 2004. Najvyššia hodnota vývozu bola zaznamenaná v roku 2007, kedy vývozu cukru zo SR dosiahol 148,5 mil. €. V ďalších rokoch je možné sledovať pokles vyvážaného cukru, keď sa v rokoch 2008 a 2009 vyviezol cukor v hodnote 74,5 mil. € a 72,8 mil. €. Zvýšenie vývozu cukru v rokoch 2005 a 2006 možno pripísať využívanie vývozných náhrad, ktoré SR využívala vďaka členstvu v EÚ. Následný pokles vývozu bol zapríčinený redukciami výrobných kvót pridelených slovenským výrobcami zo strany EÚ.

Tab. 19
Zahraničný obchod SR s cukrom v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1701	VÝVOZ	58 387	100 263	140 597	148 549	71 589	72 858	24,79
	<i>Index vývozu</i>	<i>1</i>	<i>71,72</i>	<i>40,23</i>	<i>5,66</i>	<i>-51,81</i>	<i>1,77</i>	-
	DOVOZ	27 010	38 677	38 755	55 778	76 767	76 412	182,90
	<i>Index dovozu</i>	<i>1</i>	<i>43,19</i>	<i>0,20</i>	<i>43,92</i>	<i>37,63</i>	<i>-0,46</i>	-
	SALDO	31 377	61 586	101 842	92 771	-5 178	-3 554	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Dovoz cukru do SR si v prvých rokoch po vstupe SR do EÚ zachovával približne rovnakú hodnotu na úrovni 38 mil. €. V nasledujúcich rokoch sa hodnota dovezeného cukru postupne zvyšovala. V roku 2007 sme doviezli cukor v hodnote 55,7 mil. €, čo predstavovalo nárast oproti roku 2006 o takmer 44 % a v porovnaní s bazickým rokom sa jednalo o 106 % nárast. V roku 2008 a 2009 sa hodnota dovezeného cukru zvýšila na úroveň 76 mil. €, čo predstavuje maximum za posledné roky a v porovnaní s bazickým rokom sa jedná o takmer 183 % nárast. Zvyšujúca sa hodnota dovážaného cukru, spoločne so snižujúcim sa vývozom, zapríčineným hlavne zníženými výrobnými kvótami a absenciou vývozných náhrad, mali za následok negatívne saldo v rokoch 2008 a 2009. Slovenská republika sa tak z vývozcu cukru stala jeho dovozcom.

Pri pohľade na tabuľku č. 20 zobrazujúcu teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu je patrný nárast vývozu do tretích krajín v rokoch 2005 a 2006, ktoré bolo možné realizovať s podporou už spomenutých vývozných náhrad. V spomínaných rokoch SR zaznamenala kladné saldo zahraničného obchodu. Medzi najvýznamnejšie vývozné destinácie z pomedzi tretích krajín možno v daných rokoch zaradiť Chorvátsko, Tadžikistan, Bosnu a Hercegovinu, Uzbekistan a Albánsko, do ktorých smerovalo 85 % všetkého vyvezeného cukru v rámci tretích krajín. V nasledujúcich rokoch bol vývoz do tretích krajín takmer nulový so zvyšujúcim sa dovozom, čo vyústilo do negatívneho salda, ktorého hodnota v roku 2008 bola takmer 40 mil. € av roku 2009 prekročila 43 mil. €.

Tab. 20
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR s cukrom v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EÚ 27	Vývoz	57 669	87 009	112 035	148 549	71 480	72 852	26,33
	Dovoz	17 808	32 169	36 306	28 295	36 852	33 217	86,53
	Saldo	39 862	54 839	75 729	120 254	34 628	39 635	-
Tretie krajiny	Vývoz	718	13 255	28 562	-	109	6	-99,11
	Dovoz	9 202	6 507	2 449	27 482	39 915	43 196	369,39
	Saldo	-8 485	6 747	26 113	-27 482	-39 806	-43 189	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Zahrančný obchod s cukrom s krajinami EÚ 27 si za celé sledované obdobie udržiava aktívne saldo zahranično-obchodnej bilancie. Rastúci trend vývozu do krajín EÚ 27 z rokov 2005 – 2007 bol zabrzdený už spomínanými zníženými výrobnými kvótami pre SR, čoho následkom bola nižšia produkcia cukru a jeho následný znížený vývoz.

Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov SR z pohľadu vývozu cukru možno zaradiť Maďarsko, Rakúsko a Slovinsko s ktorými si SR po celé sledované obdobie udržiava kladné saldo. Od roku 2008 zaznamenávame negatívne saldo s Českou republikou, Poľskom a Talianskom, pričom do roku 2008 malo saldo obchodu s týmito krajinami kladné hodnoty.

4.5.2 Zahrančný agrárny obchod SR s cukrovinkami

Do kategórie 1704 colného sadzovníka - Cukrovinky (vrátane bielej čokolády) neobsahujúce kakao – spadajú výrobky z cukru, ako sú žuvacie gummy, biela čokoláda, zdravotné pastilky, tvrdé a tiež plnené bonbóny, karamelky a ostatné cukrové výrobky.

Analýza zahraničného obchodu SR s cukrovinkami za posledné roky dokazuje, že SR pôsobí ako dovozca cukrovínok. Slovenskí výrobcovia sa na zahraničných trhoch nezačali presadzovať hneď po vstupe SR do EÚ, čo dokazujú údaje v tabuľke č. 21. V prvých rokoch po vstupe sa vývoz zvyšoval miernym tempom. V roku 2005 predstavovala indexová zmena vývozu 15 % nárast oproti roku 2004. V ďalšom roku to bolo o 4 % viac. V nasledujúcich rokoch je možné vidieť rapídnejšie zvýšenie vývozu,

ktoré dosiahlo v roku 2009 hodnotu 58,1 mil. €, čo bolo predstavovalo 484 % nárast oproti bázičnému roku 2004.

Tab. 21
Zahraničný obchod SR s cukrovinkami v tis. €

CS	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1704	VÝVOZ	9 950	11 515	12 021	28 354	34 572	58 195	484,85
	<i>Index vývozu</i>	1	15,73	4,39	135,87	21,93	68,33	-
	DOVOZ	27 851	32 031	33 931	37 026	34 363	72 850	161,58
	<i>Index dovozu</i>	1	15,01	5,93	9,12	-7,19	112,01	-
	SALDO	-17 900	-20 516	-21 910	-8 673	209	-14 656	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Ani každoročný zvýšený vývoz nedokázal vytvoriť kladnú bilanciu zahraničného obchodu, s výnimkou roku 2008, kedy saldo predstavovalo kladnú hodnotu 209 tis. €. Index dovozu cukrovínok v roku 2005 a 2006 kopíroval údaje vývozu, teda 15 % nárast dovozu oproti roku 2004 a 5 % nárast v ďalšom roku. V roku 2007 sa dovoz zvýšil len o 9 % oproti roku 2006 a spolu so zvýšeným vývozom v danom roku dosiahla SR najnižšie záporné saldo za celé sledované obdobie 8,6 mil. €. Tak, ako bol v roku 2009 zaznamenaný najväčší vývoz, bol rovnako zaznamenaný aj najväčší dovoz cukrovínok v hodnote 72,8 mil. €, s následným záporným saldom v hodnote 14,6 mil. €. V roku 2009 sa tak, zvýšeným dovozom o 112 % v porovnaní s rokom 2008, nepodarilo udržať aktívne saldo zahraničného obchodu s cukrovinkami.

Z pohľadu teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu uvedeného v tabuľke č. 22 je možné vidieť, že zvýšené hodnoty vývozu od roku 2007 smerovali do krajín európskej dvadsaťsedmičky. Od roku 2007 dosahuje SR aktívne saldo zahraničného obchodu s Fínskom, Talianskom, Holandskom, Dánskom, Estónskom, Rumunskom, Anglickom a Švédskom, pričom do roku 2007 vykazoval obchod s týmito krajinami pasívne saldo. Trvale aktívne saldo si SR udržiava s Rakúskom, Maďarskom a Belgickom. Medzo krajiny EÚ 27, s ktorými SR dosahuje za celé sledované obdobie negatívne saldo možno zaradiť Českú republiku, Nemecko, Španielsko a Poľsko.

Tab. 22
Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR s cukrovinkami v tis. €

Zoskupenie	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
EÚ 27	Vývoz	8 673	9 027	10 856	27 318	33 679	56 922	556,33
	Dovoz	22 891	24 686	27 332	24 725	26 276	27 011	18,00
	Saldo	-14 218	-15 659	-16 476	2 592	7 403	29 911	-
Tretie krajiny	Vývoz	1 278	2 488	1 165	1 036	893	1 273	-0,38
	Dovoz	4 960	7 345	6 598	12 301	8 086	45 839	824,21
	Saldo	-3 682	-4 857	-5 434	-11 265	-7 193	-44 566	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Z pohľadu obchodu s tretími krajinami je možné konštatovať, že SR je v posledných rokoch takmer čistým dovozcom. Priemerné ročné hodnoty vývozu sa pohybujú na úrovni 1 mil. €, pričom dovoz za posledné roky výrazne narástol a v roku 2009 dosiahol rekordnú úroveň 45,8 mil. €.

SR realizuje vývoz hlavne do Ruskej federácie a Nórska, s ktorými dosahuje kladné saldo. Najviac cukrovínok sa do SR v posledných rokoch dováža zo Švajčiarska, Číny a Turecka.

4.6 Konkurencieschopnosť vybraných agrárnych komodít

V rámci obchodu s krajinami EÚ 27 dosahujú štyri kategórie agrárnych komodít, z ôsmich vybraných, odkryté komparatívne výhody po celé sledované obdobie. Jedná sa o živý hovädzí dobytok (0102), pšenicu (1001), kukuricu (1005) a cukor (1701). Z analýzy a výpočtov uvedených v tabuľke č. 23 možno ďalej hodnotiť, že komparatívne výhody majú pri jednotlivých kategóriách značne kolísavý priebeh. Pšenica zaznamenávala za sledované obdobie oproti základnému roku priebežne pokles, no v poslednom sledovanom roku 2009 bola komparatívna výhoda v porovnaní s rokom 2004 vyššia o 7,36 %. Rovnaký kolísavý trend je možné sledovať aj u kukurice. Značne odlišná je situácia s živým hovädzím dobytkom, kde komparatívna výhoda za posledné roky klesala a v roku 2009 bola jej úroveň oproti roku 2004 nižšia o takmer 49 %.

Tab. 23
Odkryté komparatívne výhody s krajinami EÚ 27 (RCA1)

CS	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0102	5,71	4,76	3,43	3,30	3,32	2,93	-48,66
0103	-1,59	-0,98	0,57	1,48	0,47	0,37	123,44
0201	3,02	1,19	0,47	-0,11	-0,40	-0,47	-115,45
0203	-1,47	-1,04	-1,32	-1,28	-1,47	-1,91	-30,03
1001	2,83	1,68	1,59	2,19	0,96	3,04	7,36
1005	1,10	0,86	2,11	0,68	0,46	1,23	11,27
1701	1,34	1,17	1,19	1,68	0,75	0,83	-37,63
1704	-0,81	-0,83	-0,86	0,12	0,34	0,79	198,13

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Pozitívne možno hodnotiť situáciu so živým bravčovým dobytkom (0103) a cukrovinkami (1704), kde nastala v posledných rokoch zmena a SR získala na trhu EÚ 27 jasnú komparatívnu výhodu.

Komparatívnu nevýhodu v porovnaní s krajinami EÚ 27 dosahuje SR v rámci sledovaných komodít v posledných rokoch s mäsom, konkrétne s hovädzím mäsom (0201) a bravčovým mäsom (0203). Zatiaľ čo hovädzie mäso stratilo po dvoch rokoch členstva SR v EÚ komparatívnu výhodu, bravčové mäso si udržiavalo stálu nevýhodu oproti iným

členským krajinám a v roku 2009 zaznamenala komparatívna nevýhoda pokles o ďalších 30 %.

Pri obchode s tretími krajinami dosahuje SR v dlhšom sledovanom období komparatívnu nevýhodu pri všetkých komoditách, s výnimkou živého hovädzieho dobytku (0102), ktorý od roku 2004 zaznamenával kolísavé hodnoty. Najvyššia komparatívna výhoda bola dosiahnutá v roku 2009, kedy zaznamenala nárast oproti základnému roku 2004 o takmer 31 %.

Tab. 24
Odkryté komparatívne výhody s tretími krajinami (RCA1)

CS	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0102	3,47	2,93	2,06	2,49	1,49	4,54	30,98
0103	-11,34	0,84	-14,87	-0,88	-0,58	-13,95	- 22,99
0201	-4,67	-12,46	-13,10	-12,48	-12,52	-12,32	- 163,91
0203	-6,11	-8,27	-2,23	-2,62	-15,26	-15,36	- 151,58
1001	-0,84	4,39	2,94	-0,12	-0,24	-0,90	- 7,22
1005	-1,87	-3,59	-3,02	-3,71	-1,16	-1,49	19,98
1701	-1,13	2,06	3,73	-15,11	-3,93	-6,61	- 487,39
1704	0,07	0,26	-0,46	-0,45	-0,23	-1,38	-104,82

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Komparatívna výhoda dosiahnutá pri jačmeni (1001) a cukre (1701) v rokoch 2005 a 2006 bola dosiahnutá vďaka použitiu vývozných náhrad, ako jedného z nástrojov spoločnej podpornej politiky EÚ.

Pri pohľade na tabuľku č. 24 možno konštatovať, že sledované slovenské agrárne komodity nie sú schopné konkurovať na trhoch tretích krajín, s výnimkou už spomenutého živého hovädzieho dobytku.

Analýza čistej obchodnej výkonnosti s krajinami EÚ 27 uvedená v tabuľke č. 25 jasne dokazuje, že v prípade kategórií živého hovädzieho dobytku (0102), živého bravčového dobytku (0103), pšenice (1001), kukurice (1005) a cukru (1701) vývoz jasne prevažuje dovoz v celom sledovanom období. Hodnoty vypočítané hlavne pri živom hovädzom dobytku a pšenici v posledných rokoch jasne dokazujú, že SR je výhradným vývozcom týchto komodít do krajín EÚ 27. Opačnú situáciu možno sledovať pri

hovädzom mäse (0201) a hlavne bravčovom mäse (0203), pri ktorom sa hodnota indexu približuje k -1, čo by znamenalo, že SR neralizovala žiadny vývoz daných komodít.

Tab. 25
Index čistej obchodnej výkonnosti s krajinami EÚ 27 (NEI)

CS	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0102	0,992	0,980	0,934	0,927	0,924	0,894	-9,90
0103	-0,703	-0,521	0,250	0,622	0,187	0,160	-122,79
0201	0,891	0,465	0,203	-0,065	-0,238	-0,252	128,25
0203	-0,673	-0,545	-0,599	-0,573	-0,652	-0,753	- 11,93
1001	0,870	0,635	0,643	0,796	0,412	0,904	3,91
1005	0,439	0,329	0,772	0,317	0,182	0,529	20,70
1701	0,528	0,460	0,511	0,680	0,320	0,374	-29,24
1704	-0,450	-0,464	-0,431	0,050	0,123	0,356	179,11

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Index čistej obchodnej výkonnosti s tretími krajinami, zachyteným v tabuľke č. 26, jasne poukazuje na fakt, že SR je v obchode s tretími krajinami prakticky čistým dovozcom bravčového dobytká (0103), hovädzieho mäsa (0201), bravčového mäsa (0203) a v posledných rokoch aj cukru (1701).

Tab. 26
Index čistej obchodnej výkonnosti s tretími krajinami EÚ 27 (NEI)

CS	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0102	0,770	0,659	0,373	0,229	-0,233	0,824	6,99
0103	-1,000	-0,249	-1,000	-0,896	-0,855	-1,000	0,00
0201	-0,995	-1,000	-1,000	-1,000	-1,000	-1,000	- 0,45
0203	-0,999	-1,000	-0,942	-0,981	-1,000	-1,000	- 0,11
1001	-0,812	0,909	0,683	-0,790	-0,801	-0,914	- 12,59
1005	-0,928	-0,986	-0,973	-0,994	-0,916	-0,952	- 2,50
1701	-0,855	0,341	0,842	-1,000	-0,995	-1,000	- 16,88
1704	-0,590	-0,494	-0,700	-0,845	-0,801	-0,946	- 60,24

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Z údajov ďalej vyplýva, že takmer rovnaký trend možno sledovať aj v prípade pšenice (1001), kukurice (1005) a cukrovínok (1704), ktorých index čistej obchodnej výkonnosti sa za posledné roky približuje k hodnote -1.

4.7 Diskusia k dosiahnutým výsledkom a odporúčané námety

So vstupom Slovenskej republiky do EÚ sa pre slovenských výrobcov a exportérov zjednodušil obchod v rámci spoločného európskeho trhu. Odbúranie obchodných a administratívnych bariér, zjednodušený obchodný režim sa prejavujú od roku 2004 ako pozitívne faktory pri obchode s krajinami EÚ 27. Aj napriek celkovej negatívnej bilancii zahraničného agrárneho obchodu SR možno sledovať rastúci trend pri vývoze do krajín EÚ 27, do ktorých v posledných rokoch smerovalo 95 % celkovej vyvezenej hodnoty.

Odstránenie obchodných bariér v rámci spoločného trhu EÚ sa na druhej strane prejavilo aj zvýšenými hodnotami dovozu z krajín európskej dvadsaťsedmičky, ktorého hodnota od roku 2004 stúpla o 700 mil. €.

Z pohľadu komoditnej štruktúry možno zo skúmaných kategórií hodnotiť, že svoje miesto na európskom trhu posilnili živý bravčový dobytok (0103), pšenica (1001), kukurica (1005), cukor (1701) a cukrovinky (1704), ktoré od vstupu SR do EÚ zaznamenávajú kladné saldo zahranično obchodnej bilancie a zvyšujúce sa hodnoty vyvezeného množstva. Zároveň však treba dodať, že v kategóriách hovädzieho mäsa (0201) a bravčového mäsa (0203) bol zaznamenaný opačný trend a to zhoršenie pozície Slovenska, jej výrobcov a vývozcov v rámci trhu EÚ. Zhoršenie pozície v prípade hovädzieho mäsa bolo zapríčinené zníženou hodnotou vývozu a v oboch prípadoch, ako hovädzieho, tak aj bravčového mäsa zvýšeným dovozom z krajín EÚ 27. Zahraničný obchod s celou kategóriou mäso a požívateľné droby (02) zaznamenáva v posledných rokoch najväčšie negatívne saldo zo všetkých agrárnych celkov.

Pozícia Slovenskej republiky v rámci obchodu s tretími krajinami sa nezlepšila ani po vstupe SR do EÚ. Celkový vývoz agrárnych komodít zaznamenával kolísavé hodnoty, pričom k rapídному zvýšeniu vývozu nedošlo a v priemere sa vývoz za celé sledované obdobie nezvýšil. Naopak, dovoz z tretích krajín každým rokom rástol a v priemere jeho hodnota vzrástla každým rokom o 15 %, čo pri stagnujúcom dovoze zapríčilo každoročné prehlbovanie negatívneho salda obchodu s tretími krajinami. Na celkovom negatívnom salde zahraničného agrárneho obchodu sa saldo obchodu s tretími krajinami podieľalo za sledované obdobie v priemere 76 %, pričom v roku 2007 to bolo až 95 % a v roku 2009 takmer 90 %.

Pri analýze vývoja sledovaných komodít možno konštatovať, že všetky sledované komodity permanenentne zaznamenávali negatívnu zahranično-obchodnú bilanciu s tretími krajinami a prakticky minimálny, prípadne nulový vývoz do tretích krajín. Výnimkou je živý hovädzí dobytok (0102), ktorý okrem roku 2008, dosahoval kladné saldo. Zlepšenie situácie v rokoch 2005 a 2006 boli vidieť pri pšenici (1001) a cukri (1701), ktoré v spomínaných rokoch zaznamenali kladné saldo, hlavne vďaka vývozným náhradám.

Slovenská republika svojím vstupom do EÚ jednoznačne rožšírila a zjednodušila svoje obchodné možnosti v rámci trhu Európskej únie a rovnako mohla začať využívať výhody plynúce z členstva v EÚ, čo malo za následok rast vývozu do členských krajín. Na druhej strane, je nutné spomenúť, že členstvo SR v EÚ prínaša so sebou aj negatívne stránky. Medzi najvýznamjšie z nich možno zaradiť:

- a) nedostatočná, prípadne nevyužitá spracovateľská kapacita v SR, likvidácia spracovateľských podnikov, prísne hygienické normy zo strany EÚ zapríčinili zníženie vývozu a zvýšenie dovozu, ako možno vidieť v kategórií mäsa a požívateľných drobov,
- b) negatívny vplyv na agrárny obchod bol zaznamenaný aj vďaka prebiehajúcej reforme Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, čo malo za následok zníženie výrobných kvót cukru pre SR, čo zapríčinilo, že SR sa z pozície vývozcu stala dovozcom,
- c) vypuknutie svetovej hospodárskej krízy v roku 2008 pri relatívne stabilnom eure zapríčinilo zdraženie slovenského vývozu a tým dočasnú stratu konkurencieschopnosti.

Produkcia a obchod každej zo sledovaných a nalayzovaných komodít má svoje špecifiká. Regulačné a produkčné opatrenia, preferencie trhu a spotrebiteľov na strane jednej a podporné politiky na strane druhej, predstavujú úlohu, ktorou je vhodné skombinovať všetky faktory pôsobiace na jednotlivé komodity s cieľom úspešnosti na trhu. Zvoliť najlepšiu stratégiu do budúcnosti, ktorá by fungovala na všetky kategórie rovnako nie je možné. Pri analýze problematiky jednotlivých komodít by bolo možné vyvodit' nasledujúce závery a odporúčania:

- i. situáciu so živým hovädzím dobytkom na zahraničnom trhu možno z pohľadu SR považovať za stabilnú. Každoročné kladné saldo zahraničného obchodu, zvyšujúce sa hodnoty vývozu nie len do krajín EÚ 27, ale aj do tretích krajín dávajú náznak, že slovenský zahraničný obchod je na dobrej ceste. Začiatok obchodovania s Ruskou federáciou a Chorvátskom je možným prvým náznakom zvyšovania vývozu do tretích krajín. SR by sa mala zameriavať hlavne na krajiny, ktoré nie sú veľmi vzdialené od SR, vzhľadom na prepravu živého dobytká,
- ii. elimináciu negatívneho salda a jeho transformáciu na kladné saldo pri obchode s krajinami EÚ 27 u živého bravčového dobytká za posledné roky možno hodnotiť ako pozitívny jav. Pri absencii vývozu do tretích krajín by sa mali slovenskí chovatelia snažiť o väčší prienik na európskom trhu,
- iii. za hlavné faktory, ktoré zapríčinili zmenu salda zahraničného obchodu s hovädzím mäsom z kladného na záporné za posledné roky možno považovať v prevažnej miere likvidáciu výrobných kapacít, čím sa znížila domáca produkcia a slovenský trh je odkázaný na dovoz hovädzieho mäsa. Bez významných investícií, či už zo štátneho sektora, súkromného, prípadne zahraničia nebude možné obnoviť zrušené výroby, čo môže mať v dlhšom horizonte dopad na prehlbujúce sa saldo zahraničného obchodu,
- iv. obchod so pšenickou s tretími krajinami bol vo väčšom merítke realizovaný jedine za pomoci exportných náhrad. Aj napriek neúčasti vývozu do tretích krajín možno zahraničný obchod so pšenickou hodnotiť pozitívne. Zvyšujúci sa trend kladného salda s výnimkou v roku 2008 (kedy saldo kleslo) dáva predpoklady, že podiel SR na európskom trhu so pšenickou si bude udržiavať a zvyšovať svoje vydobité miesto,
- v. situácia obchodu s kukuricou kopíruje vývoj pšenice. Vývoz do tretích krajín prakticky neexistuje, avšak domáca produkcia a vývoz na trhy EÚ úspešne eliminujú vysoký dovoz z tretích krajín. Udržanie a posilnenie aktuálnej dobrej pozície na trhu krajín EÚ 27 sa javí ako najvhodnejšia varianta do budúcich období.

- vi. absencia vývozných náhrad, znížené výrobné kvóty pridelené EÚ a uzavretie jedného z troch cukrovarov spôsobili, že SR sa z vývozcu cukru stala jeho dovozcom. V prípade cukru najviac zo všetkých sledovaných komodít pociťujeme nevýhody spoločnej poľnohospodárskej politiky. Avšak, hodnoty záporného salda za roky 2008 a 2009 sú relatívne malé, čo značí, že rozhodujúce budú nasledujúce roky, ukončenie reštrukturalizácie Spoločnej poľnohospodárskej politiky, pridelené kvóty SR výrobcom a v neposlednom rade využitie dostupných výrobných kapacít. Predbežný výhľad na rok 2010 ukazuje, že SR by opäť mohla dosiahnuť kladné saldo zahraničného obchodu.

5 Záver

Cieľom diplomovej práce bolo zhodnotiť vývoj zahraničného agrárneho obchodu SR s vybranými agrárnymi komoditami po vstupe SR do EÚ. V jednotlivých častiach diplomovej práce bol zanalyzovaný zahraničný obchod vybraných komodít od vstupe SR do EÚ a uvedené predpokladané príčiny, ktoré mali za následok či už pozitívny alebo negatívny vývoj zahraničného obchodu jednotlivých komodít. Na základe získaných dostupných údajov, vlastných výpočtov a následných dosiahnutých údajov, možno pri jednotlivých sledovaných komoditách pozorovať rozdielnu situáciu, ktorá pre SR celkom nie je priaznivá.

Vývoj na európskom agrárnom trhu možno hodnotiť pozitívne v kategóriách živý bravčový dobytok (0103), pšenica (1001), kukurica (1005), cukor (1701) a cukrovinky (1704), ktoré od roku 2004 zaznamenávajú kladné saldo a v prevažnej miere zvyšujúce sa medziročné hodnoty vývozu do krajín EÚ 27. Možno konštatovať, že pre slovenských výrobcov a vývozcov sa vstupom SR do EÚ uľahčilo presadzovanie sa na spoločnom európskom trhu. Na druhej strane je treba dodať, že rovnako aj európski výrobcovia majú jednoduchšiu cestu na slovenský trh, čo možno pozorovať zo spomenutých kategórií pri pšenici (1001), kukurici (1005), cukre (1701) a cukrovinkách (1704), kde sa od roku 2004 hodnota dovozu každoročne zvyšovala. Celkové zhoršenie pozície na európskom trhu bolo zaznamenané s hovädzím mäsom (0201) a bravčovým mäsom (0203), pri ktorých bol za posledné roky zaznamenaný pokles vývozu a rast dovozu.

Z analýzy zahraničného agrárneho obchodu s tretími krajinami vyplýva, že SR je v prevažnej miere dovozcom sledovaných komodít. Pozitívne možno hodnotiť zahraničný obchod so živým hovädzím dobytkom (0102), ktorý za sledované obdobie zaznamenával kladné hodnoty salda zahraničného obchodu. Pri ostatných sledovaných komoditách bol vývoz do tretích krajín minimálny, respektíve žiadny. Výraznejšie hodnoty vývozu boli zaznamenané v rokoch 2005 a 2006 pri pšenici (1001) a cukre (1701), ktoré boli realizované za podpory vývozných náhrad.

Pri zahraničnom agrárnom obchode s tretími krajinami možno pri živom hovädzom dobytku sledovať otvárajúcu sa šancu, hlavne v obchodovaní s Ruskou federáciou a Chorvátskom. Pri absencii vývozných náhrad nie sú slovenskí producenti schopní presadiť sa na svetovom trhu.

Eliminácia minimálneho, respektíve žiadneho vývozu a následného negatívneho salda obchodu s tretími krajinami, je možná vďaka zvýšeným hodnotám vývozu do krajín európskej dvadsaťsedmičky. Ako vyplýva zo získaných údajov, SR a jej výrobcovia realizujú prevažnú časť svojej produkcie na spoločnom európskom trhu. Z pohľadu budúceho vývoja bude dôležité, aby si slovenskí vývozcovia udržali svoje miesto na európskom trhu a snažili sa o jeho rozšírenie. Zvyšujúci sa trend vývozu pri živom hovädzom dobytku, živom bravčovom dobytku, pšenici, kukurici a cukrovinkách a trvale kladné saldo v obchode s cukrom dokazuje, že slovenskí vývozcovia využili výhody, ktoré im boli poskytnuté vstupom SR do EÚ a rovnaký trend možno očakávať aj v nasledujúcich rokoch. Oživenie obchodu a dosiahnutie kladného salda s hovädzím a bravčovým mäsom bude nesmierne náročné. Súčasné produkčné kapacity neumožňujú pokrytie domácej spotreby, čo má za následok vysoké hodnoty dovezeného mäsa.

Celkom zahraničný agrárny obchod SR za posledné roky vykazuje narastajúce záporné saldo obchodnej bilancie.

Bez významných investícií smerujúcich do obnovenia výrobných kapacít, progresívnych technologických systémov, znižovania nákladov na produkciu bude SR aj v nasledujúcich rokoch dovozcom agrárnych komodít.

6 Použitá literatúra

BECVÁŘOVÁ, Věra. 2006. Předpoklady konkurenceschopnosti zemědělských podniků v současném agrobiznysu. In *Zborník z medzinárodných vedeckých dní 2006, I. Sekcia – Konkurencieschopnosť v EÚ – výzva pre krajiny V4*. Nitra: SPU, 2006, s. 43-48. ISBN 80-8069-704-3

BOREKOVÁ, Božena. 2006. Vplyv vstupu Slovenska do Európskej únie na štruktúru a výkonnosť poľnohospodárstva. In *Zborník z medzinárodných vedeckých dní 2006, I. Sekcia – Konkurencieschopnosť – výzva pre podnikateľskú sféru, národnú ekonomiku a EÚ*. Nitra: SPU, 2006, s. 49. ISBN 80-8069-704-3

ČEPÍLEK, Branislav. 2006. *Podpora zahraničného obchodu v Európskej únii*. 2006, www.fem.uniag.sk/mvd2006/zbornik/sekcia2/s2_cepilek_branislav_26.pdf

ĎAĎO, Jaroslav. 1997. *Medzinárodný marketing*. Banská Bystrica: ESOX Consulting, 1997. 188 s. ISBN 0-03-024401-3

FIFEK, Edmund. 2000. *Obchodné operácie v zahraničnom obchode*. In: *Baláž a kol. Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: SPRINT, 2000. 211 s. ISBN 80-8883-32-8

FOLTÝN, Ivan. 2001. Konkurenceschopnosť – mlhavý pojem alebo ekonomicky mŕiteľná veličina. In *Zemědělská ekonomika*, roč. 47, Praha, 2001, č. 4, s. 165-168. ISBN 0139-570X

GÁLIK, Jozef. 2008. *Ročenka agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR za rok 2008*. Bratislava: VÚEPP, 2009. 55 s. ISBN 978-80-8058-527-3

HAMBALKOVÁ, Mária. 1996. *Zahraničný agrárny obchod*. Nitra: SPU, 1996. 120 s. ISBN 80-7137-318-4

HORSKÁ, Elena. – UBREŽIOVÁ, Iveta. 2001. *Manažment a marketing v medzinárodnom prostredí*. Nitra: SPU, 2001. 418 s. ISBN 80-7137-884-4

HORSKÁ, Elena. 2008. *Internacionalizácia agropotravinárskych podnikov SR*. Nitra: SPU, 2008. 234 s. ISBN 978-80-552-0136-8

IŽÁKOVÁ, Viera. 2002. Metodika sledovania a vyhodnocovania efektívnosti exportnej podpory. In. *Ekonomika poľnohospodárstva II*. Č. 3. Bratislava: VÚEPP, 2002, s. 87

JURÁŠEK, Prokop. 2006. *Poľnohospodárstvo Európskej únie*. Bratislava: Ekonóm, 2006. 336 s. ISBN 80-225-2184-1

KITA, Jaroslav. a kol. 2010. *Marketing*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2010. 411 s. ISBN 978-80-8078-327-3

LIPKOVÁ, Ľudmila. 2000. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: SPRINT, 2000. 238 s. ISBN 80-88848-547

MACHKOVÁ, Hana. 2009. *Medzinárodní marketing*. 3. Aktualizované a prepracované vydanie. Praha: Grada publishing, 2009. 200 s. ISBN 978-80-247-2986-2

MARINIČ, Pavel. 2008. *Plánování a tvorná hodnoty firmy*. Praha: Grada Publishing, 2008. 240 s. ISBN 978-80-247-2432-4

MICHNÍK, Ľubomír. 1998. *Zahraničný obchod*. Bratislava: SPRINT, 1998. 656 s. ISBN 80-8884-31-8

MP SR. 2005. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve 2005, Zelená správa (údaje za rok 2004)*, Bratislava, 2005. www.land.gov.sk/sk/index.php?navID=122&id=1165

PODOLÁK, Alojz. 2006. *Medzinárodný obchod a formovanie agroobchodnej politiky*. Nitra: SPU, 2006. 215 s. ISBN 978-80-8069-863-8

PODOLÁK, Alojz. 2005. Nová ekonomika - diagnostika konkurencieshopnosti vo vzdelávaní študentov a agromanažérov. In. *AGRIC, ECON-CZECH*, roč.50, č.8, 2005, s. 245-248. ISBN 80-8595-023-1

PRAŽSKÁ, Lenka. – JINDRA, Jiří. a kol. 1997. *Obchodné podnikanie: Retail management*. Praha: Management Press, 1997. 880 s. ISBN 80-85943-48-4

RAJT, Štefan. 2000. *Marketing, charakteristika, stratégia, proces*. 1. Vyd. Bratislava: SPRINT, 2000. 133 s. ISBN 80-8848-62-8

ŠÍBL, Drahoš. 1996. *Medzinárodné ekonomické vzťahy na prelome tisícročí*. Bratislava: Eurounion, 1996. 221 s. ISBN 80-85568-58-6

ŠIMO, Dušan. 2006. *Agrárny marketing*. Nitra: SPU, 2006. 301 s. ISBN 80-8069-726-4

ŠVAČ, V. 1997. *Exportom k úspechu, Trinásť klúčov podnikateľa*. 1. Vyd. Bratislava: ISTER SCIENCE, 1997. 141 s. ISBN 80-88683-16-5

SVATOŠ, Miroslav. 2006. Některé vnější determinanty konkurencieschopnosti agrárního sektoru. In. *Zborník z medzinárodných vedeckých dní 2006, I. Sekcia – Konkurencieschopnosť – výzva pre podnikateľskú sféru, národnú ekonomiku a EÚ*. Nitra: SPU, 2006. s. 330. ISBN 80-8069-704-3

TERPSTRA, Vern., SARATHY, Ravi. 1997. *International Marketing*. 7th ed. Orlando: The DrydenPress, 1997. 968 s. ISBN 0-03-018022-8

TRENČIANSKA, Elena. 2000. *Zahraničný obchod: Obchodné vzťahy a transakcie*. Bratislava: SPRINT, 2000. 180 s. ISBN 80-88848-30-X

URBAN, Eduard. 1992. *Medzinárodný marketing*. Bratislava: ALFA, 1992. 145 s. ISBN 80-050178-8

ZOBORSKÝ, Ivan Mojmir. 2006. *Ekonomika poľnohospodárstva*. Nitra: SPU, 2006. 319 s. ISBN 80-8069-758-2

Ostatné materiály:

www.vuepp.sk

www.mpsr.sk

www.statistics.sk

http://europa.eu/index_sk.htm

www.colnasprava.sk

7 Prílohy

Tab. 1

Vývoj zahraničného agrárneho vývozu podľa jednotlivých kategórií colného sadzobníka v tis. €

CS	Názov položky colného sadzobníka	2004	2005	2006	2007	2008	2009
01	Živé zvieratá	63 603	86 768	105 085	107 241	96 901	110 689
02	Mäso a jedlé droby	57 691	105 936	87 004	85 694	88 578	66 681
03	Ryby, kôrovce, mäkkýše	5 122	5 715	8 045	5 467	5 127	3 536
04	Mlieko, vajcia, med, jedlé	158 108	244 043	244 139	291 539	308 273	200 047
05	Výrobky živočíšneho pôvodu	6 137	12 165	12 023	10 226	12 426	8 500
06	Živé stromy a ostatné rastliny;	7 258	4 818	5 329	4 258	5 635	6 222
07	Zelenina, jedlé rastliny,	24 156	40 725	44 705	51 032	48 300	46 164
08	Jedlé ovocie a orechy; šupy	50 832	90 160	97 358	77 300	74 729	55 146
09	Káva, čaj, maté a koreniny	5 343	7 799	22 134	36 160	71 239	77 494
10	Obilniny	55 325	107 096	218 222	212 129	168 390	237 384
11	Mlynské výrobky; slad;	74 114	87 682	88 303	110 309	142 764	101 387
12	Olejnaté semená a plody;	83 231	70 303	66 973	99 384	160 831	156 790
13	Šelak, gumy, živice a iné	337	392	375	693	855	729
14	Rastlinné pletacie materiály	84	163	202	316	247	438
15	Živočíšne a rast. tuky a oleje;	64 770	58 983	48 799	41 701	48 994	98 738
16	Prípravky z mäsa, rýb, kôrovcov	5 354	32 028	35 158	42 517	44 994	37 405
17	Cukor a cukrovinky	107 001	162 874	207 503	238 533	164 181	183 684
18	Kakao a kakaové prípravky	116 392	132 043	148 774	144 874	139 939	134 661
19	Prípravky z obilia, múky, škrobu	64 064	69 861	83 013	78 937	88 017	75 643
20	Prípravky zo zeleniny, ovocia,	18 107	26 968	36 025	45 844	43 685	36 179
21	Rôzne jedlé prípravky	53 713	94 523	96 633	99 983	111 220	118 749
22	Nápoje, liehoviny a ocot	66 669	78 068	79 712	159 046	156 255	131 366
23	Zvyšky a odpady v potrav.	28 472	28 557	36 446	47 580	53 541	44 672
24	Tabak a vyrobené tabakové náhradky	26 578	8 613	7 009	9 084	1 652	496

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tab. 2

Vývoj zahraničného agrárneho dovozu podľa jednotlivých kategórií colného sadzovníka v tis. €

CS	Názov položky colného sadzovníka	2004	2005	2006	2007	2008	2009
01	Živé zvieratá	35 830	45 712	46 592	38 773	60 308	50 135
02	Mäso a jedlé droby	116 973	222 547	203 577	207 963	271 837	297 030
03	Ryby, kôrovce, mäkkýše	25 579	31 234	34 228	28 163	29 168	28 434
04	Mlieko, vajcia, med, jedlé	82 463	164 818	172 789	218 698	226 154	213 465
05	Výrobky živočíšneho pôvodu	11 925	18 429	15 602	18 562	19 670	15 619
06	Živé stromy a ostatné rastliny;	30 871	28 525	32 530	37 525	38 638	44 107
07	Zelenina, jedlé rastliny,	73 692	88 497	129 743	151 123	154 416	155 731
08	Jedlé ovocie a orechy; šupy	165 039	194 812	206 085	227 108	230 013	191 496
09	Káva, čaj, maté a koreniny	34 021	35 048	50 197	80 576	101 588	122 089
10	Obilniny	35 772	41 268	69 234	129 961	146 079	77 094
11	Mlynské výrobky; slad;	8 343	9 395	13 895	19 807	34 269	28 968
12	Olejnaté semená a plody;	42 365	47 030	44 742	41 689	49 477	49 862
13	Šelak, gummy, živice a iné	6 422	4 970	5 444	6 666	7 269	5 502
14	Rastlinné pletacie materiály	935	1 268	1 060	676	1 060	1 878
15	Živočíšne a rast. tuky a oleje;	81 601	82 813	107 976	106 214	169 791	155 723
16	Prípravky z mäsa, rýb, kôrovcov	48 022	88 975	95 964	106 271	120 826	116 537
17	Cukor a cukrovinky	61 304	92 868	85 880	108 300	120 953	168 665
18	Kakao a kakaové prípravky	108 813	152 625	132 996	146 160	142 745	121 859
19	Prípravky z obilia, múky, škrobu	111 516	129 300	144 232	154 782	174 585	171 069
20	Prípravky zo zeleniny, ovocia,	82 532	102 551	114 229	124 255	127 271	110 699
21	Rôzne jedlé prípravky	136 316	160 221	177 127	186 037	196 376	199 873
22	Nápoje, liehoviny a ocot	122 652	173 486	190 304	249 571	265 990	291 212
23	Zvyšky a odpady v potrav.	136 806	124 058	133 073	131 983	150 646	112 927
24	Tabak a vyrobené tabakové náhradky	103 862	181 543	66 651	173 352	69 385	52 245

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tab. 3

**Vývoj salda zahraničného agrárneho obchodu podľa jednotlivých kategórií colného
sadzobníka v tis. €**

CS	Názov položky colného sadzobníka	2004	2005	2006	2007	2008	2009
01	Živé zvieratá	27 773	41 056	58 493	68 467	36 593	60 553
02	Mäso a jedlé droby	-59 282	-116 611	-116 573	-122 269	-183 259	-230 348
03	Ryby, kôrovce, mäkkýše	-20 456	-25 519	-26 183	-22 696	-24 041	-24 898
04	Mlieko, vajcia, med, jedlé	75 645	79 225	71 350	72 842	82 119	-13 418
05	Výrobky živočíšneho pôvodu	-5 789	-6 264	-3 579	-8 336	-7 245	-7 120
06	Živé stromy a ostatné rastliny;	-23 612	-23 707	-27 201	-33 267	-33 003	-37 885
07	Zelenina, jedlé rastliny,	-49 536	-47 772	-85 038	-100 091	-106 117	-109 567
08	Jedlé ovocie a orechy; šupy	-114 207	-104 652	-108 727	-149 807	-155 284	-136 350
09	Káva, čaj, maté a koreniny	-28 678	-27 249	-28 063	-44 416	-30 349	-44 595
10	Obilniny	19 553	65 829	148 988	82 168	22 311	160 290
11	Mlynské výrobky; slad;	65 771	78 287	74 409	90 502	108 495	72 419
12	Olejnate semená a plody;	40 866	23 273	22 231	57 695	111 355	106 928
13	Šelak, gummy, živice a iné	-6 085	-4 578	-5 069	-5 973	-6 414	-4 773
14	Rastlinné pletacie materiály	-851	-1 105	-858	-360	-813	-1 440
15	Živočíšne a rast. tuky a oleje;	-16 831	-23 830	-59 177	-64 513	-120 797	-56 984
16	Prípravky z mäsa, rýb, kôrovcov	-42 669	-56 947	-60 807	-63 755	-75 832	-79 133
17	Cukor a cukrovinky	45 697	70 005	121 622	130 234	43 227	15 019
18	Kakao a kakaové prípravky	7 580	-20 583	15 778	-1 286	-2 807	12 801
19	Prípravky z obilia, múky, škrobu	-47 452	-59 439	-61 220	-75 845	-86 568	-95 426
20	Prípravky zo zeleniny, ovocia,	-64 425	-75 583	-78 204	-78 410	-83 586	-74 520
21	Rôzne jedlé prípravky	-82 603	-65 698	-80 494	-86 054	-85 156	-81 124
22	Nápoje, liehoviny a ocot	-55 983	-95 418	-110 591	-90 525	-109 735	-159 845
23	Zvyšky a odpady v potrav.	-108 334	-95 501	-96 626	-84 403	-97 106	-68 255
24	Tabak a vyrobené tabakové náhradky	-77 284	-172 930	-59 642	-164 268	-67 732	-51 749

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty

Tab. 4

Zahraničný obchod SR so živými zvieratami podľa jednotlivých kategórií colného sadzovníka v tis. €

CS	Komoditná skupina	Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Index 2009/2004 v %
0101	Živé kone, somáre, muly a mulice	EXPORT	459	346	1 157	777	2 118	2 545	454,39
		IMPORT	101	-	1 283	-	1 147	414	310,30
		SALDO	358	346	-126	777	971	2 131	-
0102	Živé hovädzí dobytok	EXPORT	34 585	32 299	37 448	32 464	40 462	48 988	41,65
		IMPORT	293	840	2 427	2 958	8 759	3 234	1005,10
		SALDO	34 292	31 459	35 021	29 506	31 703	45 754	-
0103	Živý bravčový dobytok	EXPORT	1 514	8 466	26 212	36 324	18 681	19 005	1155,30
		IMPORT	9 057	23 912	26 024	19 144	24 522	24 068	165,72
		SALDO	-7 543	-15 445	188	17 180	-5 841	-5 062	-
0104	Živé ovce a kozy	EXPORT	2 343	1 842	1 973	1 454	1 679	1 119	-52,22
		IMPORT	81	-	-	-	-	2	-97,77
		SALDO	2 262	1 842	1 973	1 454	1 679	1 118	-
0105	Živá hydina	EXPORT	11 024	28 564	22 673	21 348	20 789	28 348	157,15
		IMPORT	25 618	20 138	16 525	15 085	24 867	21 266	-16,99
		SALDO	-14 594	8 426	6 148	6 263	-4 077	7 082	-
0106	Ostatné živé zvieratá	EXPORT	13 676	15 248	15 621	14 872	13 170	10 681	-21,90
		IMPORT	678	527	332	813	-	1 150	69,61
		SALDO	12 998	14 721	15 289	14 060	13 170	9 531	-
01X X	Nešpecifikované	IMPORT	-	293	-	771	1 012	-	-
		SALDO	-	-293	-	-771	-1 012	-	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tab. 5
Vývoj vývozu SR so živým hovädzím dobytkom s jednotlivými štátmi
EÚ-27 v tis. €

CS	Krajina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
010 2	Belgicko	55	75	457	626	591	550	905,29
	Cyprus	-	-	-	-	-	54	-
	Česká republika	1 126	1 329	1 243	1 518	2 424	2 435	116,14
	Dánsko	-	34	-	-	-	13	-
	Fínsko	-	-	-	-	345	-	-
	Francúzsko	37	32	78	-	-	-	-100,00
	Grécko	595	259	511	835	1 460	2 019	239,49
	Holandsko	2 265	4 212	1 953	763	2 015	2 080	-8,17
	Írsko	-	79	-	-	-	25	-
	Maďarsko	5 154	3 416	2 719	3 672	2 648	4 714	-8,54
	Nemecko	1 380	483	1 265	134	169	77	-94,42
	Poľsko	142	-	222	1 011	767	1 659	1068,49
	Rakúsko	30	303	3 687	4 413	563	651	42317,80
	Slovinsko	469	481	971	491	691	892	90,26
	Spojené kráľovstvo	-	-	-	36	-	-	-
	Španielsko	3 055	1 239	1 967	1 168	35	-	-100,00
Taliansko	19 023	17 748	19 663	14 858	14 189	14 9 643	-49,31	

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tab. 6
Vývoj vývozu SR so živým hovädzím dobytkom s tretími krajinami
v tis. €

CS	Krajina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
0102	Bosna a Hercegovina	-	-	-	-	129	277	-
	Macedónsko	51	-	-	-	-	167	-
	Chorvátsko	1 204	2 610	2 248	2 941	4 437	5 267	337,31
	Ruská federácia	-	-	-	-	-	6 353	-
	Ukrajina	-	-	463	-	-	113	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tab. 7
Vývoj vývozu SR so živým bravčovým dobytkom s jednotlivými štátmi EÚ-27 v tis. €

		Vývoz	Dovoz	SALDO v jednotlivých rokoch					
CS	Krajina	2009	2009	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0103	Česká republika	1 312	5 510	-7 447	-13 221	-6 485	-3 321	-7 358	-4 198
	Dánsko	8	1 329	-107	-88	-246	31	-1 192	-1 321
	Holandsko	337	3 993	-1 030	-2 696	-3 376	-964	780	-3 656
	Maďarsko	10 811	1 392	1 364	1 655	16 204	19 833	8 188	9 419
	Nemecko	1 424	1 402	-1	-122	2 418	562	244	22
	Poľsko	275	128	28	-48	-1 385	-603	1 993	148
	Rakúsko	2 525	-	-	-	3 107	7 803	2 057	2 525
	Rumunsko	2 300	-	-	-	-	21	1 083	2 300

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tab. 8
Vývoj vývozu pšenice SR s jednotlivými štátmi EÚ-27 v tis. €

CS	Krajina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1001	Cyprus	3	226	-	2 107	-	-	-
	Česká republika	1 750	2 087	6 158	5 181	8 161	7 042	302,35
	Grécko	-	70	275	-	-	1 205	-
	Holandsko	330	1 407	625	43	1 437	5 884	1681,04
	Maďarsko	2 261	2 858	4 566	26 445	8 141	14 557	543,95
	Nemecko	1 676	1 646	3 069	3 296	8 518	21 555	1186,29
	Poľsko	4 747	5 919	18 524	11 056	9 608	33 667	609,29
	Rakúsko	-	4 030	5 944	13 200	6 018	22 886	-
	Rumunsko	191	-	-	3 566	2 305	81	-57,74
	Slovinsko	9	427	152	727	197	422	-
	Taliansko	-	8 594	8 359	8 311	2 721	13 509	-
	Ostatné	-	610	9	46	67	105	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tab. 9
Vývoj dovozu pšenice SR s jednotlivými štáty EÚ-27 v tis. €

CS	Krajina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1001	Cyprus	-	-	-	-	-	-	-
	Česká republika	305	809	855	1 387	1 239	186	-38,79
	Grécko	-	-	-	-	-	-	-
	Holandsko	-	-	-	-	-	-	-
	Maďarsko	330	4 996	9 101	6 426	17 214	5 035	1423,82
	Nemecko	22	41	1	5	153	10	-53,51
	Poľsko	5	-	-	131	58	54	992,68
	Rakúsko	82	368	373	394	985	503	513,45
	Rumunsko	-	-	-	-	-	-	-
	Slovinsko	8	-	-	-	-	-	-
	Taliansko	-	-	-	-	1	150	-
	Ostatné	10	14	30	-	1	-	-

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty

Tab. 10
Vývoj salda zahraničného obchodu pšenice SR s jednotlivými štátmi EÚ-27 v tis. €

CS	Krajina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Indexová zmena 2009/2004 v %
1001	Cyprus	3	226	-	2 107	-	-	-
	Česká republika	1 446	1 278	5 303	3 793	6 922	6 855	374,24
	Grécko	-	70	275	-	-	1 205	-
	Holandsko	330	1 407	625	43	1 437	5 884	1681,04
	Maďarsko	1 930	-2 137	-4 535	20 019	-9 073	9 521	393,31
	Nemecko	1 653	1 604	3 068	3 291	8 365	21 544	1203,14
	Poľsko	4 742	5 919	18 524	10 925	9 550	33 614	608,89
	Rakúsko	-82	3 662	5 571	12 806	5 033	22 383	-27392,10
	Rumunsko	191	-	-	3 566	2 305	81	-57,74
	Slovinsko	-	427	152	727	197	422	-
	Taliansko	-	8 594	8 359	8 311	2 720	13 360	-
	Ostatné	-10	596	-21	46	66	105	-1176,14

Zdroj: VÚEPP, vlastné výpočty